

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Hudební činnosti pro děti předškolního věku

Vypracovala: Petra Paulů
Vedoucí práce: PaedDr. Jan Holec, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

20. 3. 2019 v Českých Budějovicích

.....
Petra Paulů

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce, PaedDr. Janu Holcovi, Ph.D., za trpělivost a cenné rady. Také děkuji své rodině a svým přátelům za psychickou oporu, a to jak při psaní bakalářské práce, tak při studiu samotném. Chtěla bych také poděkovat mateřské škole, která mi umožnila veškeré činnosti zrealizovat.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá hudebními činnostmi pro děti předškolního věku. Teoretická část popisuje vztah mezi dítětem a hudbou, zkoumá, jak se hudební výchova propojuje s výchovami jinými, konkrétně popisuje a člení jednotlivé hudební činnosti. Dále pojednává o věkových kategoriích předškolního věku a o jejich konkrétním hudebním obsahu. V praktické části, která je rozdělena na tři podtémata, se nacházejí popsané praktické činnosti, jež byly v mateřské škole realizovány. Každá z nich je uzavřena reflexí, o kterou je popis činností doplněn. Tyto aktivity jsou popsány velmi podrobně a prolínají se i s činnostmi nehudebními. Cílem bakalářské práce je rozvíjet hudebnost u dětí, snažit se prohlubovat jejich pozitivní vztah k hudbě, který by je mohl provázet celý život, a odbourávat u nich strach z hudebních činností.

KLÍČOVÁ SLOVA: předškolní věk, hudební činnosti, hudební výchova, hudba

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with musical activities for preschool children. The theoretical part describes the relationship between child and music, examines how music education connects with other education, specifically describes and divides individual musical activities. It also discusses the age categories of preschool age and their particular musical content. In the practical part, which is divided into three subtopics, there are described the practical activities that were implemented in the kindergarten. Each of them is enclosed by a reflection on which the description of activities is added. These activities are described in great detail and blend with non-musical activities. The aim of this bachelor thesis is to develop the musicality of children, to try to deepen their positive relationship to music, which could accompany them all their life, and to eliminate their fear of musical activities.

KEYWORDS: preschool child, music activities, music education ,music

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 HUDEBNÍ VÝCHOVA.....	9
2 DRUHY HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ	11
2.1 Vokální činnosti	11
2.1.1 Vývoj hlasu	11
2.1.2 Hlasová hygiena a zásady při jejím dodržování.....	12
2.2 Poslechová činnost.....	14
2.2.1 Druhy poslechu	14
2.2.2 Výběr skladeb	16
2.3 Instrumentální činnost	17
2.3.1 Orffovy nástroje	17
2.3.2 Netradiční hudební nástroje	19
2.3.3 Hra na hudební nástroje.....	20
2.4 Hudebně-pohybová činnost.....	20
3 HUDEBNÍ ČINNOSTI V JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH SKUPINÁCH	23
3.1 Věková skupina 3–4 roky	23
3.2 Věková skupina 4–5 let	24
3.3 Věková skupina 5–6 let.....	26
4 REALIZACE PRAKTICKÉ ČÁSTI	28
4.1 Těšíme se na Mikuláše	28
4.1.1 Den první: Motivace	28
4.1.2 Den druhý: Seznámení s písní	30
4.1.3 Den třetí: Návuk tanečku	32
4.1.4 Den čtvrtý: Doprovod písně hudebními nástroji.....	33
4.1.5 Den pátý: Cesta do pekla a zpět.....	35
4.2 Zvířátka v zimním lese	37
4.2.1 Den první: Myslivcova rukavička	37
4.2.2 Den druhý: Stopování.....	39
4.2.3 Den třetí: Cesta lesem	40

4.2.4	Den čtvrtý: Cesta za zvířátky a den pátý: Beseda s myslivcem	43
4.3	Popelka	44
4.3.1	Den první: Popelčino trápení	45
4.3.2	Den druhý: Cesta na ples a z plesu.....	47
4.3.3	Den třetí: Plesový tanec	49
4.3.4	Den čtvrtý: Princovo pátrání	50
4.3.5	Den pátý: Botičková princezna.....	52
5	VÝSLEDKY	55
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
	SEZNAM PŘÍLOH.....	59
	PŘÍLOHY	60

ÚVOD

Jako dítě jsem hrála několik let na klavír, proto si svůj život neumím představit bez hudby. Tohle je jeden z důvodů, proč jsem si vybrala toto téma. Avšak pokud si vzpomenu na své začátky praxe v mateřské škole s hudebními činnostmi, není to žádná sláva. Jako začínající učitelka ve školce jsem měla největší strach právě z hudebních činností. Představa, že dětem rozdám hudební nástroje, pro mě byla nepředstavitelná. Postupem času jsem však začala zjišťovat, že vymýšlet pro děti hudební program je zábava a následná realizace není žádný oříšek. Hudební činnosti jsem začala nenásilně zařazovat do aktivit řízených, spontánních i do pobytu venku, až jsem nakonec přišla na to, že hudba mě i ve školce provází na každém kroku. Proto dalším důvodem výběru tohoto tématu je snaha, dokázat sobě i ostatním začínajícím učitelkám a učitelům, že zařazením hudebních činností do svého programu, nemusí vždy znamenat šlápnutí vedle. Pokud se totiž činnosti správně uchopí, může člověk objevit i skrytou vášeň.

Bakalářská práce se dělí na dvě hlavní části. První část je teoretická, v té popisují druhy hudebních činností. Také se v ní zabývám předškolními dětmi a konkrétním dělením hudebního obsahu. Druhá část je praktická, v té jsou uvedeny a podrobně rozepsány zrealizované činnosti a jejich následná reflexe.

1 HUDEBNÍ VÝCHOVA

Jak vlastně chápeme spojení dítěte a hudby? Již Komenský ve svém díle *Informatorium školy mateřské* napsal: „Muzika nejpřirozenější nám jest; jak se na svět dostáváme, hned písničku, pád rajský připomínající, zpíváme: Á, á, é.“ (Komenský, 1964, s. 29) Můžeme říct, že hudba dítě provází už od narození, ne-li již v prenatálním období. Dítě má odmalička velmi blízko k hudbě, a ta na něj má velký vliv. „Hudba, zpěv a pohyb mu dává pocit radosti a možnosti projevit aktivitu.“ (Šindlová, 1983, s. 9) Ovšem nejen to – také u dítěte rozvíjí hudebnost, jeho hudební schopnosti a hudební sluch. Hudba může vnášet do života dětí pohodu a klid, cvičí dětskou paměť a představivost.

Hudební výchovu považujeme v životě dítěte za nezbytně důležitou. Můžeme ji tak vnímat i proto, že hudební výchova jako taková je součástí několika dalších výchov. Právě o tom se zmiňuje Eva Šindlová (1983) v knize *Hudební výchova Učebnice pro zdravotnické školy*. Šindlová HV jako součást výchovy dělí následovně:

- HV jako součást výchovy rozumové

Dítě ze zpívané písně získává poznatky například o zvířatech, ročním období, věcech, které ho obklopují. Záleží na tematice písně. Také se učí pěveckým dovednostem a návykům, jako je držení těla při zpěvu, správné dýchání, artikulace aj. Dítě si pamatuje melodii, rytmus a text písně. Vybavuje si posloupnost textu a spojování představ, čímž se cvičí jeho paměť.

- HV jako součást výchovy estetické

Dítě se pomocí hudby učí vnímat krásy okolního světa. Hudba v dítěti vzbuzuje radost z pohybu, který může při hudbě vyjádřit. Naším úkolem je přiblížit dětem hudbu tak, aby rozvíjela jejich city a citové prožitky. Můžeme hudbu obohatit o obrázky, básně či pohádky. Tyto prostředky pomohou dítěti prohloubit hudební zážitek

- HV jako součást výchovy mravní

Vzhledem k tomu, že hudba působí na city dítěte, ovlivňuje u něj i složku mravní. Písně, jež děti v mateřské škole učíme, v nich pěstují dobrovolnou kázeň, lásku k rodičům, k národu. Zde také velmi záleží, jaké písně učitelka dětem nabízí. Pokud jsou písně hodnotné, mohou v dětech rozvíjet výše uvedené.

- HV jako součást výchovy tělesné

Nejvíce hudební výchova přispívá k fyzickému rozvoji, například při tanci, pohybových hrách a cvičeních. Hudba působí na koordinaci pohybů. Učíme děti stát při zpěvu vzpřímeně, a také jak správně dýchat a zapojovat svaly s dýcháním spojené.

2 DRUHY HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ

V mateřské škole můžeme s dětmi praktikovat hned několik hudebních činností, které si následně popíšeme.

2.1 Vokální činnosti

„Zpěv je přirozeným lidským projevem stejně tak jako řeč.“ (Lišková, 2006, s. 21)

Zpěv má důležitou roli nejen v mateřské škole, ale také v domácím prostředí. V dnešní době však děti ztrácejí potřebu zpívat, neboť v jejich domácím prostředí se snižuje příležitost k sebevyjádření. Klíčovým je zpěv matky, který poskytuje dítěti pocit bezpečí. Pokud není dítěti umožněno pocítit tento projev lásky ze strany rodičů, je velmi citově ochuzováno. (Lišková, 2006)

Zpěv má i několik dalších pozitivních vlivů na organismus člověka. Jedná se například o zlepšení kvality dětské řeči, pomáhá hyperaktivní a neurotické děti vést k lepšímu soustředění. Při zpěvu se také prohlubuje dýchání, což vede k lepšímu oxygenu a prokrvení organismu. Vokální aktivity tedy působí u dítěte jak na psychickou, tak i fyzickou stránku. Neméně také podporují sebevědomí dětí, rozvoj sociálního citění a podílí se na rozumovém vývoji dětí. V neposlední řadě cvičí paměť, pozornost, rozvíjí kreativitu a fantazii dítěte. (Lišková, 2006)

2.1.1 Vývoj hlasu

Na konci druhého měsíce se u dítěte kromě křiku objevuje i kňourání, které začíná měkkým hlasovým začátkem. Můžeme již také pozorovat pláč, který začíná velmi tvrdě a ostře, tj. tvrdým hlasovým začátkem. Pláč s tvrdým hlasovým začátkem se stává signálem, že něco není v pořádku. Neurčité kňourání je nahrazeno spokojeným broukáním. (Kutálková, 2010)

Postupně si dítě brouká či houká a přitom začíná pohybovat mluvidly, což připomíná pohyby sání, proudem vzduchu rozráží sliny, přičemž se mohou ozývat různé zvuky podobné hláskám či slabikám, například grr, pa, ba. Dítě se naučí měnit i výšku hlasu, takže broukání může připomínat prozpěvování. (Kutálková, 2010)

V posledních měsících kojeneckého období dítě brouká a žvatlá, aby vyvolalo sociální kontakt. Dítě brebentí ve větách a vydává zvuky, které připomínají skutečnou řeč. Již na konci období kojeneckého má dítě rádo jednoduché písničky a na hudbu si tancuje a „zpívá“. (Allen, Marotz, 2002)

Kolem prvního roku života dítěte většinou rodiče zachytí jeho první slovo. Většinou se jedná o slovo jednoslabičné, nejčastěji citoslovce, například ham, pá, haf, méně často pak dvouslabičná, například bába. V jednoduchých větách začíná dítě mluvit okolo druhého roku. Věty jsou velmi neobratné, mají nesprávné gramatické tvary, které si dítě tvoří na základě podobnosti, vytváří si slova nová a některá komolí. Mezi druhým a třetím rokem přibývá nejvíce slovní zásoby. Dítě si osvojuje spousty nových slov, říkanek, vyhledává příležitost k popovídání. (Kutálková, 2010)

Ve třech letech se rozsah hlasu pohybuje mezi tóny $d_1 - a_1$, ve čtyřech letech se rozšiřuje o půl tónu. Ve věku mezi pátým a šestým rokem je hlasový rozsah v rozmezí tónů $d_1 - c_2$. V šesti až sedmi letech může dítě dosáhnout rozsahu až osmi tónů. (Lišková, 2006)

2.1.2 Hlasová hygiena a zásady při jejím dodržování

Je důležité zmínit i hlasovou hygienu u dětí v raném a kojeneckém věku, neboť k poruchám hlasu dochází již v této fázi života. Hlavním důvodem, proč již u takto malých dětí dochází k poruchám, je nešetrné používání hlasu, nejčastěji při křičení. Může se u nich objevit tzv. dětská chraptivost, a to hlavně u dětí neuropatických. Děti s touto vlastností většinou reagují i na malé, nepříjemné podněty velmi prudkým křikem, jenž často začíná tvrdým a vyraženým hlasovým začátkem. Je známe, že takové děti při špatné výchově brzy zjistí, že křik jim pomáhá vynutit si nejrůznější výhody. Důležité je, aby si rodiče uvědomovali, jakým způsobem se oni sami vyjadřují, neboť pokud mluví hlasem klidným, dítě se samo naučí lépe pracovat se svým hlasem. Pokud vyrůstá v rodině, kde je běžné řešit nejrůznější situace křikem, vyroste z dítěte stejný křikloun, protože dítě se v tomto věku nejvíce učí nápodobou. (Hála, Sovák, 1947)

Publikace *Hudba v mateřské škole* (Jistel a kol., 1969, s. 55) uvádí několik základních hygienických návyků, a to jsou:

1. *nekřičet, zpívat v přiměřené síle, bez námahy;*
2. *dbát vždy hlasového rozpětí dětí – nepřekračovat rozsah, zejména do výšky, která škodí hlasovým orgánům nejvíce;*
3. *nezpívat při zvýšené tělesné námaze;*
4. *zpívat jen ve vyvětrané místnosti;*
5. *při zpěvu musí mít děti vyčištěný nos;*
6. *vyločit přítomnost dětí s infekcí – při zpěvu se bacily nejlépe přenášejí;*
7. *nezpívat na studeném vzduchu /ve studené místnosti, na procházkách při chladnějším počasí/;*
8. *nezpívat při nachlazení a poruchách horních cest dýchacích; nebezpečí vzniku poruchy hlasových orgánů;*
9. *střídat zpěv vsedě a vstoje;*
10. *při zpěvu vsedě sedí děti zpříma, nevěsí hlavu, nezvedají ramena, opírají se o opěradlo; při zpěvu vstoje stojí volně, nezvedají ramena, nevěsí ani nekloní hlavu.*

V porovnání s touto publikací uvádí *Hudební výchova v mateřské škole* ještě navíc ty zásady, že teplota v místnosti, kde se zpívá, by měla být mezi osmnácti až dvaceti stupni. Dále bychom se také měli vyhýbat zpěvu jak v hlučném a prašném prostředí, tak i při náročnějších pohybových hrách. Dochází totiž k únavě svalové, hlasové i dechové, což děti velmi zatěžuje. Zpěv by neměl trvat dlouho a během něj bychom měli střídat zpěv jednotlivců, celého kolektivu i skupin či jiné aktivity. V neposlední řadě by zpěv měl být spojený s hezkým prožitkem a měla by se pro něj tedy vytvářet pohodová atmosféra. (Janovská a kol., 1990)

Jak bylo již výše zmíněno, dítě se v tomto věku nejvíce učí nápodobou, proto je důležité, aby i učitelka dávala dobrý mluvní vzor. Jedná se o tzv. rady pro pedagogické pracovníky z knihy *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*, která například uvádí, že by učitelka měla správně artikulovat, při zpěvu i v běžné mluvě začínat měkkým

hlasovým začátkem. Naopak by se měla vyvarovat zvyšování hlasu, tudíž je důležité, aby se snažila mluvit v přiměřené síle. (Lišková, 2006)

2.2 Poslechová činnost

Učitelka v mateřské škole by měla u dětí pěstovat pozitivní vztah k hudbě a vyvolávat jejich zájem o ni. Dále by měla vědět, jaké skladby k poslechu dětem může poskytnout, podle čeho je vybírat a jaká mohou být při výběru rizika. O tomto i jiném se zmíním v této kapitole.

2.2.1 Druhy poslechu

Publikace *Hudba v mateřské škole* (Jistel a kol., 1969) uvádí, že učitelka může využít hned několika forem poslechu. Jedná se o formy aktivní, receptivní, mimotřídní a mimoškolní. Následně si je popíšeme.

- Forma aktivní

Nejčastěji se v této skupině objevuje zpěv učitelky, neboť právě poslech v takovém formátu budí u dětí nejsilnější citový prožitek. Ten mají děti právě proto, že skladba je zpívána osobou, kterou znají ze svého okolí, kterou mají rády a chovají k ní nějaké citové pouto. Působí zde také to, že děti velmi vnímají právě prožitky samotného interpreta, tedy učitelky. Velmi důležitou roli hraje i atmosféra, jež je k poslechu vytvářena. (Lišková, 2006)

Do této skupiny se řadí i zpěv samotných dětí, které mohou zpívat sobě navzájem. Tento typ má několik variací a možností. Jedna skupina dětí může zpívat pro druhou, nebo mohou zpívat ve dvojicích, trojicích i jako jednotlivci. Učitelka by zde měla volit písně, které mají děti rády, jdou spojit s pohybovým vyjádřením či hrou a mají silné citové působení. (Jistel a kol., 1969)

Dalším typem patřícím do této kategorie je poslech učitelčiny hry na nástroj. Výběr těchto hraných skladeb by měla učitelka vybírat tak, aby byly pro děti přesvědčivé, zřetelné a aby odpovídaly jejich psychickým možnostem. Skladbu by učitelka měla přehrát několikrát, neboť hudební paměť dětí se vyvíjí pozvolna. Hraná

skladba by u malých dětí neměla přesáhnout délku dvou minut, u starších je možné zařazovat skladby mezi dvěma až pěti minutami. Je dobré začínat s písněmi, které děti již znají. Pokud je pro děti melodie prozatím neznámá, je vhodné jim před poslechem říct, o čem hudba vypráví či jim dát konkrétní úkoly, například všimnout si, zda je skladba veselá, smutná, pomalá, zda jde o pochod, ukolébavku atd. (Jistel a kol., 1969)

Posledním typem je samotný instrumentální projev dětí. Jedná se o tzv. „muzicírování“. Do této činnosti se většinou zapojují všechny děti, tudíž se učitelce otevírá obrovská možnost zapojit i děti, které se při ostatních hudebních činnostech zapojují nerady. Je však důležité, aby učitelka děti nepřetěžovala technikou, čímž by mohla způsobit určitou nechuť k hudbě jako takové. (Jistel a kol., 1969)

- Forma receptivní

Receptivní formou je myšlen poslech za použití CD nahrávek či dříve na gramofonu a magnetofonu. Tato forma se využívá zejména tehdy, když děti chceme seznámit se zvuky, které naživo nejsou dostupné. Jedná se například o zvuky různých hudebních nástrojů, známé dětské písně s rozmanitým nástrojovým doprovodem apod. (Janovská a kol., 1990)

U výběru poslechových skladeb je důležité, aby se zpočátku jednalo o jednoduché hudební úryvky, ve kterých hraje pouze jednohlasá melodie. Pro děti je významný nejprve poslech písniček, které jsou jim blízké a jež jsou zpívány učitelkou. Jako první zařazujeme k poslechu tzv. instruktivní skladbičky. Jedná se o skladby, které jsou krátké a jsou tvořeny melodií jen jednoho hudebního nástroje, zpravidla klavíru nebo kytary. Když se děti orientují v těchto skladbičkách, je možné zařazovat skladby, které mají různé hudební seskupení. (Lišková, 2006)

- Forma mimotřídní a mimoškolní

Tato forma je mimořádná a v mateřské škole je prováděna mimo řízenou činnost. Jedná se o formu, kdy se děti účastní například koncertů a besed, na kterých mohou účinkovat učitelky i samy děti. Mohou zde vystupovat také hudebníci, pěvecké sbory, instrumentální soubory či instrumentalisté ze základních uměleckých škol. Tyto

koncerty mohou být sestaveny ze tří až šesti skladeb, jejichž obsah by vždy měla určovat učitelka. Koncerty by měly být zahajovány úvodním slovem učitelky, což napomáhá aktivizaci dětí. (Janovská a kol., 1990)

2.2.2 Výběr skladeb

Jak bylo již výše zmíněno, skladby je důležité vybírat dle věku a duševního vývoje dětí. Otevírá se však otázka, jakou hudbu dětem nabídnout – zda hudbu vážnou nebo populární, jak často se poslechu věnovat či jak děti k poslechu motivovat.

Na otázku, zda dětem více poskytovat k poslechu tu či onu hudbu, neexistuje jednoznačná odpověď. Avšak co můžeme říci jistě, je, že musíme vybírat hudbu hodnotnou. Populární hudba děti obklopuje na každém kroku, proto se nabízí poskytovat jim hudbu, kterou doposud neslyšely a neměly možnost se s ní setkat. Populární hudba má tu výhodu, že je dětem blízká, také musíme brát v potaz její aktuálnost. Motivuje děti k různým pohybovým kreacím, proto se její význam skrývá právě v rozvoji pohybových schopností. Vážná hudba nám může pomoci k prohloubení vztahu mezi dítětem a hudbou. Nabízí totiž množství ukázek, kterými dětem můžeme hudbu přiblížit a prakticky ukázat. Dítě z ní má pohybový prožitek, protože je možné si skladby vyzkoušet na vlastní kůži a tak jim lépe porozumět. (Lišková, 2006)

Další z otázek, které bychom si mohli ohledně poslechu klást, je, jak často se mu věnovat. Odpověď zní každý den. Stejně jako je možné denně zpívat, můžeme se ve stejné míře zabývat také poslechem, který lze zařazovat jak do hudebních řízených činností, tak i mimo ně. Je důležité věnovat pozornost tomu, aby se vždy k dané skladbě učitelka vracela. Stejnou skladbu může využít v různých situacích, například při relaxaci, jindy jako motivace, také se může objevit v některé pohybové či dramatické hře nebo ji může použít jako určitý druh odměny. Takové odměny skladby vyvolávají v dětech zájem o hudbu a tím si budují vlastní citový vztah k dílu. (Lišková, 2006)

Následující otázka zní, jak děti k poslechu motivovat? Jednou z možností je samotný název hudební skladby. Tyto názvy mohou u dětí vyvolat určité asociace, které jim umožňují lépe pochopit hudební jazyk. Další možností je vyprávění pohádky či příběhu, který se ke skladbě může vázat. Záleží zde na kreativitě a představivosti

učitelky, která příběh vypráví. Jinou motivací je třeba pohybové ztvárnění hudby, průvodní slovo učitelky nebo motivace ke skladbě pro děti již známou písní. (Lišková, 2006)

S tím se pojí další záležitost, a to zda děti musí jen tiše sedět a hudbu poslouchat. Je možné ji pohybově vyjadřovat, tj. pohybová improvizace, jejímž prostřednictvím děti do poslechu aktivně zapojujeme. Dalším aktivním zapojením je pohybová výchova nebo hra na tělo. Pokud je ukázka dobře připravená, můžeme u ní také kreslit. Ráz skladby při kresbě u dětí ovlivňuje například tahy štětce či výběr barev. (Lišková, 2006)

2.3 Instrumentální činnost

Nejčastěji v mateřské škole najdeme Orffův instrumentář. Avšak v mateřské škole jsem se setkala i s takovými pomůckami, které sice primárně mají jiné využití, přesto si z nich učitelky byly schopny hudební nástroje vytvořit. Abychom mohli u dětí rozvíjet hru na nástroje, je důležité, aby jimi byla daná mateřská škola vybavena. Pokud učitelka tyto možnosti nemá, může využít své kreativity a vymyslet si vlastní netradiční hudební nástroje nebo je s dětmi vytvořit.

2.3.1 Orffovy nástroje

Carl Orff byl německý hudební skladatel převážně expresivní hudby a pedagog. Základem Orffovy školy tvoří instrumentář Orffova Schulwerku, který je doplněn o další rytmické a melodické nástroje. Orff prosazoval zásadu, že nejlepší je poskytovat dítěti takové nástroje, na které se brzy naučí hrát a které lze uplatňovat v kolektivu, proto se odmítavě staví proti používání klavíru, akordeonu, houslím i viole. Orffovy nástroje dělíme do dvou skupin, a to na nástroje rytmické a melodické. (Fučík, Faltus, 1978)

Popisy a informace o těchto hudebních nástrojích jsou z publikace *Hudební nástroje a instrumentální soubory* (Fučík, Faltus, 1978) a jsou doplněny o poznatky z publikace *Hudební výchova Učebnice pro zdravotnické školy* (Šindlová, 1983). Tyto popisy uvádím níže.

Nástroje rytmické

- *Bubínek* je nejjednodušším Orffovým nástrojem. Má 5 cm vysoký dřevěný či plastový rám, na němž je z jedné strany napjatá blána. Hrajeme na něj plstěnou paličkou nebo konečky prstů, přičemž pokud směřujeme údery do středu blány, zvuk se zdá být chudším, avšak udeříme-li na okrajový pás, zvuk je naopak bohatší.
- *Triangl* může mít až tři druhy velikostí (15, 20, 25 cm). Hraje se na něj kovovou tyčinkou. Aby dobře zněl, drží se zavěšený na struně.
- *Claves* (neboli ozvučná dřívka) mají ostrý rytmický zvuk vznikající ťuknutím dvou dřívek o sebe. Jsou vyrobeny z tvrdého dřeva a mají velikost cca 15 cm. Hra spočívá v tom, že jedno dřívko si položíme do levé ruky, již vytvoříme tvar misky, a druhou hůlkou dáváme údery do středu hůlky první.
- *Rolníčky* mají dřevěné držadlo, po jehož obou stranách jsou volně upevněné kovové činelky (talířky). Nástroj držíme za držadlo a zatřese-li s ním, talířky se rozeznívají.
- *Tamburína* je malý ruční bubínek, na jehož rámu je dokola zasazeno pět až dvanáct párů malých kovových čínelek. Stejně jako bubínek je tamburína potažena tenkou blánou, na kterou dopadají údery prstů nebo dlaně. Můžeme ji rozeznít i údery na rám.
- *Činely* se do školy používají většinou menší, a to o velikosti v průměru cca 20 cm. Můžeme na ně hrát dvojím způsobem. Jedním z nich je hra činely o sebe, druhým jsou údery do jednoho z činelů, jež držíme v levé ruce či je zavěšený, plstěnou paličkou.
- *Prstové činelky* se u nás nevyrábějí, proto si je tvoříme sami. Dají se vytvořit z talířků, které jsou upevněny na tamburíně či rolničkách, a to provlečením řemínků do středu talířků, které si poté nasazujeme na palec a ukazováček. Je možné na ně hrát i údery o sebe ve svislé poloze. Tyto činelky nejvíce uplatníme v první až druhé třídě základní školy.
- *Dřevěný blok* je o délce 10 cm, šířce 5 cm a výšce 2,5 cm a je vyroben z tvrdého dřeva. Uvnitř je dutý, přičemž jedna stěna je silnější a druhá slabší. Hrajeme na něj dřevěnou nebo kůží potaženou paličkou.

- *Tlukadla, bloky*, jsou hudební nástroje, jejichž zvuk vzniká úderem bloků o sebe. Jsou vyrobeny z tvrdého dřeva.
- Jako další sem řadíme *kastaněty, dětské tympány, bubínek tom – tom, malý a velký buben, drhlo, chřestidla a metličku*.

Nástroje melodické bicí

Jsou takové nástroje, které tvoří zvučná skříň, na níž jsou položeny dřevěné nebo kovové destičky tzv. kameny. Hraje se na ně úderem paliček, které kameny rozezvučí, přičemž můžeme hrát vestoje či vsedě. Držadla paliček držíme palcem, ukazováčkem i prostředníčkem a ťukáme s nimi do středu kamenů. Řadíme sem:

- *Metalofon*, který je tvořen kovovými kameny. Ke hře jsou používány tvrdé plstěné paličky. Nástroj je charakteristický tím, že doba doznívání jeho tónů trvá déle.
- *Xylofon* má naopak kameny dřevěné a ozvučná skříň je vyráběna ze smrkového dřeva. Jsou používány stejné paličky jako u metalofonu.
- *Zvonkohra* má většinou rozsah jedné až dvou oktáv. Její kameny jsou vyrobeny z tvrdého kovu, často z poniklované oceli. Je možné na ně hrát paličkami s koženým plátem, jemnější tón tvoří paličky s plátkem gumovým.

2.3.2 Netradiční hudební nástroje

Jak jsem již výše zmínila, v mateřské škole jsem se setkala i s vlastními kreativně vytvořenými nástroji. Mohu zde uvést například hudební doprovod s igelitovými sáčky, PET láhve s vodou, prádelní gumu či víčko od přesnídávky. Po rozhovoru s učitelkami jsem se dozvěděla, že takové a další nápady si dovezly ze školících seminářů od Evy Jenčkové. Myslím si však, že pokud je učitelka kreativní a nápaditá, je možné dělat si s dětmi instrumentální doprovod pomocí téměř čehokoliv.

2.3.3 Hra na hudební nástroje

Prvním důležitým krokem je děti nejdříve seznámit s vlastními hudebními nástroji, abychom jim dopřáli zrakový a sluchový kontakt. Seznámení může mít několik variant, například pokud si učitelka vymyslí příběh, během něhož uplatní hru na některé nástroje. Je-li pro děti příběh již známý, lze jej propojit s pohybovou výchovou. Další možností je dialog dvou nástrojů, kdy se děti střídají ve hře na bubínky a vzájemně si naslouchají. Také učitelka může v dětech probouzet asociace, jaký zvuk jim nástrojem z reálného života připomínán, například tikot hodin, cval koně apod. (Lišková, 2006)

Samotná hra na hudební nástroje se může uplatňovat v několika formách. Jednou z nich je vytleskávání a hraní rytmu. Tento doprovod používáme hlavně u rytmických popěvků a písňových říkadel. Musíme si však dávat pozor, aby děti rytmus nevytleskávaly příliš často. Mohlo by se stát, že by se zdůrazňování rytmu začalo objevovat i v jejich zpěvu, což znamená, že by píseň „sekaly“, a tak by ztratila lehkost a plynulost. Většina dětí provádí rytmickou deklamaci doprovázenou hrou na tělo či jednoduchým pohybem v prostoru. Jen malá skupinka hraje na hudební nástroje. Další formou je hra a vytleskávání základních dob neboli metra. Dítě se tímto učí základní pulzaci, která je doprovodem k mnoha písňům. Také jsou formy jako například hra první doby v taktu, hra začátků či závěrů veršů, střídání hudebních nástrojů či hráčů v doprovodné hře atd. (Janovská a kol., 1990)

2.4 Hudebně-pohybová činnost

Pohyb je pro děti nejpřirozenějším projevem. Již některé dětské hry jsou spojené s pohybem a pro děti je pohyb neodmyslitelnou součástí každého dne. Pohybová výchova napomáhá dětem v kultivaci jejich motorického vyjádření, urychluje estetický a hudební vývoj dítěte. V mateřské škole je hudebně-pohybová výchova zaměřena hlavně na rozvoj základních pohybových dovedností. (Lišková, 2006)

Do hudebně-pohybových činností zahrnujeme základní pohyby s rytmickou deklamací, pohyb s hudebním doprovodem, lidové taneční hry, taneční improvizaci,

pohybové a hudebně-pohybové hry, hru na tělo, pohybové ztvárnění písni aj. Některé z těchto oblastí jsem si vybrala a popíši je podrobněji.

- Základní pohyby s rytmickou deklamací

Jak bylo již výše řečeno, jedná se o spojení mluvené rytmizované řeči se základními pohyby, tzn. pleskáním, tleskáním, podupy, během, chůzí aj. Touto formou si dítě velmi snadno osvojuje základy rytmického cítění, proto ji v mateřské škole používáme jako jednu z prvních. Pozornost věnujeme i složce zpěvu, pohybové průpravě, tanečním hrám atd., neboť všechny složky od začátku rozvíjíme souběžně a zároveň ve spojitosti s činnostmi instrumentálními, pěveckými i poslechovými. (Janovská a kol., 1990)

- Pohyb s hudebním doprovodem

U této činnosti je velmi důležitá pohybová průprava, která většinou začíná volným pohybováním se po prostoru, přičemž užíváme základních tanečních kroků jako chůze, běh, krok poskočný, chůze ve dřepu, výponu atd. To vše se děje za doprovodu hudebního nástroje, který je možný proměňovat. (Janovská a kol., 1990)

Změny v doprovodu můžeme uplatnit v tempu (pomalu – rychle), dynamice (silně – slabě), výšce tónů (nízko – vysoko). Děti na tyto změny reagují například při změně tempa, kdy děti běhají, pokud učitelka začne hrát pomalu, mění běh v chůzi. Můžeme také měnit hudební nástroje a děti na ně reagují jiným pohybem. Lze dobře uplatnit, pokud učitelka vypráví příběh, děti dle pokynů a hudebních nástrojů mění své pohyby. Například: šel do kopce (chůze - pravidelné údery na činel), utíkal z kopce (běh-tečkovaný rytmus na dřívka či bubínek), jel na koni (skok poskočný-hra na tamburínu či rolničky). (Kurková, Eben, 1979)

- Lidové tančení hry

Hlavním významem těchto her v mateřské škole je, že díky nim učíme děti vnímat krásu řeči, pohybu a hudby. Seznamují se s lidovými písněmi, což jim později napomáhá pochopit národní hudbu. Mezi nejznámější patří Kolo, kolo mlýnský,

Čížečku, čížečku, Zajíček v své jamce, Zlatá brána, neboť písně i jejich pohybový doprovod jsou jednoduché. (Lišková, 2006)

- Taneční improvizace

S dětmi můžeme začít nacvičovat již velmi brzy a to za pomoci jednoduché motivace. Například na zvířátka, padající listí, vítr apod. Snažíme se děti vést k samostatnému projevu, proto je dobré dát dětem nejprve několik námětů a poté nechat děti si každý námět vyzkoušet. Taneční improvizaci většinou předchází lidové taneční hry, ze kterých děti čerpají pohyby a taneční prvky spojené s rytmem písně. Můžeme s dětmi vymýšlet nové prvky, které následně zopakují všechny děti. Následně můžeme při improvizaci používat pomůcky, jako jsou šátky, gázy a látky. Pokud děti mají osvojený dostatečně bohatý rejstřík pohybů, začínáme jejich improvizaci podbarvovat hudebním doprovodem. Zaměřujeme se přitom hlavně na lehkost a plynulost pohybů, které děti provádí. Poté děti improvizují na hudbu rychlejší. Když mají děti dostatek zkušeností v předchozích oblastech, můžeme dětem nabízet i hudbu reprodukovanou. (Kurková, Eben, 1979)

3 HUDEBNÍ ČINNOSTI V JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH SKUPINÁCH

Již jsme si popsali řeč v různých věkových stádiích života dítěte. Neméně důležité je také popsat si věkové kategorie a jejich obsah hudebních činností. Budeme se zde zabývat pouze věkovými skupinami dětí, které mateřskou školu navštěvují nejvíce, a to jsou děti tří až šestileté.

3.1 Věková skupina 3–4 roky

- Vokální činnost

V publikaci Hudební výchova v mateřské škole se můžeme dočíst, že pěvecký projev u tříletého dítěte se podobá spíše odříkávání textu. Dítěti však rytmus a hravé pohyby při odříkávání pomáhají k postupnému zachycení melodie písně. (Janovská a kol., 1990)

Dětský repertoár je tvořen čtyřmi až šesti písněmi, které jsou jednoduché s říkadlovým rázem, tónový rozsah písně by měl být v rozmezí tří až čtyř, maximálně pěti tónů, nejčastěji v tónině C. Písně by měly být v dvoučtvrtovém, případně tříčtvrtovém taktu. (Jistel a kol., 1969)

Dítě by mělo dostávat časté podněty ke zpěvu, neboť právě tento věk je nejlepší k zafixování písní. K jejich zapamatování napomáhá také mnohonásobné opakování popěvek ve hrách, ke kterým se děti rády vrací. Prvním úkolem učitelky je probudit u dětí zájem o zpěv a také potřebu zpívat. (Janovská a kol., 1990)

- Poslechová činnost

Základem poslechových činností v tomto věku je poznávat již známé písně hrané na nástroje bez zpěvu. Děti hádají, o kterou píseň se jedná. Když ji poznají, začnou ji zpívat. Děti se také učí rozeznávat nejrůznější zvuky, které znají ze svého okolí (auto, telefon, zvuky zvířat), rozlišují hru na různé hudební nástroje. Nejprve se seznamují s nástroji, které mohou vidět ve školce, později poznávají jejich zvuky například z nahrávky – klavír, kytara, housle, metalofon apod. (Jistel a kol., 1969)

- Instrumentální činnost

Jak bylo již zmíněno, dítě se seznamuje nejprve s poslechem, teprve poté se samotným nácvikem hry na nástroje. *„Dítě dovede koordinovat pohyby paží, nohou a celého těla s hudebním rytmem. Synchronizace těchto pohybů se stále zpřesňuje a vznikají předpoklady i pro hru na elementární hudební nástroje.“* (Sedlák, 1974, s. 88) Můžeme zařazovat nástroje jako například buben, tamburínu, dřívka nebo rourový bubínek. Instrumentální hru spojujeme se zpěvem. (Jistel a kol., 1969)

Při činnostech hry na hudební nástroje provádí jedno dítě nebo malá skupinka dětí, přičemž ostatní děti dělají rytmickou deklamaci doprovázenou hrou na tělo nebo pohybem v prostoru. (Janovská a kol., 1990)

- Hudebně pohybová činnost

Hudebně pohybové hry neúčinněji podněcují děti ke zpěvu, kdy se rozvíjí sladění pohybu s rytmem a zdůraznění metra písně. (Janovská, 1990). *„Postupné sladování rytmu pohybů s hudbou, od pravidelného rytmu přecházet ke změnám pohybů podle změn tempa hudby.“* (Jistel a kol., 1969, s. 42 – 43)

3.2 Věková skupina 4–5 let

- Vokální činnost

Velmi důležité je rozvíjet u dětí správnou funkci hlasových orgánů, tj. dýchání a práci s dechem, rozšiřování hlasového rozsahu, správná výslovnost, frázování a tvoření tónu. Významnou roli také hraje vytváření základních pěveckých návyků, zaměřujeme se i na správnou intonaci a rytmus písně. Děti zpívají jednotlivě, kolektivně i ve skupinách, s harmonickým doprovodem i bez něj, začínají zpívat podle taktovacího gesta a později podle přede hry. Písňový repertoár činí 7–10 jednoduchých písní a k tomu písně z předchozí věkové skupiny. Písně mají rozsah čtyř tónů, dle zjištěného hlasového rozsahu dětí, nejčastěji c_1 – g_1 , d_1 – a_1 , maximální rozpětí je sexta. Rytmická struktura písní je v jednochodém rytmu v dvoučtvrtovém taktu v kombinaci s koncovými pomlkami a tříčtvrtovém taktu také v kombinaci s koncovými pomlkami.

Nejčastěji jsou písně doprovázeny na klavír, kytaru či metalofon (učitelkou). (Jistel a kol., 1969)

- Poslechová činnost

Děti začínají poznávat, že hudba může být hlasitá nebo tichá, tempo že může být pomalé i rychlé a že můžeme hrát tóny vysoké nebo nízké. V tomto období převládá zpěv učitelky s dětmi nad poslechovými nahrávkami na CD. Ty je možné využít pro poslech hudebních nástrojů, které nejsou v MŠ. (Janovská a kol., 1990)

Publikace *Hudba v mateřské škole* navíc uvádí, že děti poznávají a dovedou rozlišit typ písně, jako je například pochod či tanec. Též se zmiňuje o tom, že by děti v tomto věku měly respektovat funkci přede hry, do hry a mezihry. (Jistel a kol., 1969)

Můžeme se zmínit ještě o publikaci *Hudební psychologie*, která uvádí: „... že děti od věku čtyř let jsou povětšinou schopny rozlišit ve vnímané hudbě základní emoce (veselý, smutný, rozzlobený, polekaný) a ukázat citový výraz na příslušném obrázku lidské tváře.“ (Sedlák, Váňová, 2013, s. 363)

- Instrumentální činnost

Dítě se zdokonaluje ve hře na nástroje, na které již zkoušelo hrát, tj. bubínek, dřívka, tamburína, přidává se triangel, metalofon a zvonkohra. Na metalofonu a zvonkohře dítě hraje jen rytmicky na jednom kameni. Vedeme děti k určitému způsobu hry, například hra na první dobu, hrát v určitém rytmu apod. Instrumentální činnosti využíváme i při pohybových hrách, hrách na ozvěnu, dramatizovaných scénkách. (Jistel a kol., 1969)

Je dobré zde zmínit, co napsal Komenský ve své publikaci k hudební výchově dětí v tomto věku: „A přidati se v tomto roku může (zvlášť pacholatům) píšťala, buben, housličky dětinské atd., aby sobě pískati, bříkati, drnkati a tím i sluch k rozličným hlaholům oblomovati i v něčem následovati zvykaly.“ (Komenský, 1964, str. 30)

- Hudebně pohybová činnost

Dítě se učí zpřesňovat své pohyby a koordinovat je v rytmu hudby, prostřednictvím pohybů vyjádřit charakter a strukturu hudby. Uplatňuje již různé druhy pohybů, například střídání poklusu a chůze na tempo hudby, různé druhy chůze – lehká, těžká, na špičkách; hru na tělo jako ozvěnu nebo i v jako štafetovém provedení. (Jistel a kol., 1969)

3.3 Věková skupina 5–6 let

- Vokální činnost

V tomto věku dítě nejvíce prohlubuje své hlasové a pěvecké dovednosti. Ke stávajícímu písňovému repertoáru přibývá deset až dvanáct nových písní. Jejich rozsah je šest až osm tónů, přičemž dítě v písních dokáže uplatnit jemnější dynamické rozdíly, zvládne zaměřit pozornost na přednes písně. Zvládá se naučit v písni lehkému staccatu či legatu, nedovede však zpívat tečkované rytmy, synkopy či trioly. Dětem se hudba prolíná i s vlastním hrami, tvoří si zpěvní dialogy a zpěvní scénky, což by se dalo nazvat jako „dětské opery“. (Jistel a kol., 1969)

Dítě, pokud je normálně hudebně vyspělé a dostává dostatek hudebních podnětů, je schopné píseň samostatně začít zpívat a udržet se v dané tónině. Pokud se jedná o náročnější písně, ty je dítě schopné většinou zazpívat pouze ve skupině s oporou o vyspělejší zpěváky. Mezi dětmi se mohou objevovat i tzv. „nezpěváci“, což není zcela správné označení, neboť předškolní věk je charakteristický tím, že vývoj dětí je odlišný a nerovnoměrný. Tyto děti však mohou i přesto, že nezpívají čistě, zpívat rády, samy si své nedostatky ještě neuvědomují. Je velmi důležité, aby učitelka v mateřské škole podporovala hudebnost a chuť zpívat i u těchto dětí a hledala pro ně přiměřené aktivity, které by rozvíjely jejich hudebnost. Kdyby učitelka neměla citlivý přístup k těmto dětem, mohla by je od pěvecké aktivity odradit. (Janovská a kol., 1990)

- Poslechová činnost

K rozlišování hudebních nástrojů, kromě těch z předchozích skupin, přidáváme další nástroje, například harmoniku, kontrabas, dudy, cimbál, varhany aj. Učitelka by dětem měla dávat k poslechu a k rozpoznání známé písně, zpívané jak živě, například učitelkou samotnou, tak i na CD. Je vhodné volit písně zpívané sólově i sborově. Děti by již měly dobře chápat a odlišit typ určité písně a instrumentální skladby, například pochod, tanec, fanfáry, ukolébavku, hudbu slavnostní, smutnou, veselou, při písni sledovat sestup a vzestup melodie, což je pro děti nejjednodušší ve spojení s pohyby. Dítě by již také mělo mít povědomí o pojmech zesilování a zeslabování, zpomalování a zrychlování, s čímž se pojí i to, že by mělo zaznamenávat kontrasty v jednotlivých částech skladby, chápat a rozlišit jemnější rozdíly v tempu, dynamice, a to jak ve skladbách poslouchaných, tak zpívaných. (Jistel a kol., 1969)

- Instrumentální činnost

Hra na Orffovy nástroje by se měla zdokonalovat například různými tvořivými instrumentálními hrami, použitím hudebních nástrojů jako doprovodnou „kapelu“ k písni a pohybovým hrám, přičemž by dítě v písni mělo uplatňovat předebru, mezihru i dohru. Konkrétně si můžeme uvést, že při hře melodických úryvků, podle opakujících se dvou až tří tónových modelů, by dítě mělo být schopno zahrát na metalofon, který bude mít dva, tři i více kamenů. Nejprve by mělo hrát podle návodu, následně již improvizovaně. Zdokonalování hry na nástroje rozvíjíme i například při hrách na ozvěnu. (Jistel a kol., 1969)

- Hudebně pohybová činnost

Sladění pohybu s hudbou by mělo být přesnější, pohyby přizpůsobovány změnám tempa a dynamiky, pohybové vyjádření charakteru hudby jak řízené, tak i spontánní. Pohyby by měly být sladěny se začátkem a koncem hudby, přičemž dítě respektuje předebru, mezihru a dohru. (Jistel a kol., 1969)

Děti z této skupiny se seznamují v tancích a tanečních hrách se základními pohyby, jako jsou taneční chůze a běh, krok přísunný a poskočný, cval stranou a vpřed. Tyto pohyby spojujeme s typickými pohyby paží a držením například rukou v bok. (Janovská a kol., 1990)

4 REALIZACE PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktickou část jsem realizovala v Mateřské škole Uničov. Zaměřuji na tři témata. Jedním z nich je Těšíme se na Mikuláše, které jsem s dětmi praktikovala v prosinci 2018. Dalšími tématy jsou Zvířátka v zimním lese realizované v lednu 2019 a Popelka realizovaná v únoru 2019.

4.1 Těšíme se na Mikuláše

Charakteristika podtématu:

V podtématu „Těšíme se na Mikuláše“ se děti dozvědí o zvycích a postavách, které se objevují v předvečer Mikuláše. Děti se seznámí se zvuky, které mohou slyšet s příchodem anděla, čerta a Mikuláše, a také typickými prvky těchto postav. Děti budou mít mnoho příležitostí k tanečnímu projevu a také k hudebnímu vyžití. Tento tematický celek bude vést děti k tomu, že není třeba se pekla bát, ale že ve školce si peklo můžeme i užít a radovat se z něj.

4.1.1 Den první: Motivace

- Řízená činnost

První, co bylo mým záměrem, bylo děti motivovat ke všem následujícím činnostem. Proto jsem pomocí maňáška čerta Uriáše dětem začala vyprávět, kdo jsem a co tu dělám.

„Ahoj děti, jsem čert Uriáš a přišel jsem se za vámi podívat. Přišel jsem se zeptat, zda víte, že už se blíží Mikuláš, a tak jsem si vás přišel vyzkoušet a zjistit, jestli vlastně víte, kdo to byl, co k němu patří, kdo chodí s ním a tak podobně.“

Děti reagovaly pozitivně, takže jsme si společně i s maňáskem mohli začít povídat o tom, jak to je. Čert jim kladl různé otázky, například zda vědí, kdo to Mikuláš vlastně je, jak vznikl svátek svatého Mikuláše, kdy jej slavíme, kdo s ním v tento svátek chodí nebo jaké poslání a úkoly všichni v ten den mají.

Protože děti velkou část věděly, čert jim navrhl, aby si s ním zahrály hru Čert a anděl, což děti s nadšením přijaly. Děti se volně pohybovaly po prostoru, mohly běhat, poskakovat, cokoli je napadlo. Když jsem zachrastila řetězem, děti znázorňovaly čerta, udělaly si z prstů na hlavě rohy, zavrtěly se, jako by měly ocásek, a zablekotaly. Pokud jsem zazvonila na zvoneček, což byl signál pro anděla, který je na děti hodný a má je rád, vzájemně se pohladily s kamarádem, který byl zrovna poblíž. Hra děti velice zaujala, některým déle trvala reakce na zvukový signál, ale nakonec se vždy zapojily všechny.

Čert dětem dal ještě za úkol přiřadit jemu, Mikuláši a andělovi obrázky, na nichž byly vyobrazeny charakteristické prvky s nimi spojené, například křídla, vidle, uhlí, berla, pytel, kniha hříšníků apod. Realizace byla jednoduchá, každé dítě mělo jeden obrázek, který vždy ostatním dětem ukázalo a řeklo, co si vytáhlo a ke komu ho přiřadí. Děti neměly problém s touto činností a měly ji velmi rychle hotovou.

Na závěr si děti poslechly několik zvuků, které mohou být spojeny s příchodem těchto postav, jako jsou například zvoneček, šustění andělských křídel, ďábelský smích, řinčení řetězu apod. Děti po poslechu nahrávky měly uhádnout, co za konkrétní zvuk to je a ke které postavě by tento zvuk přiřadily. Činnost byla pro děti velkým překvapením. Některé měly problém zůstat tiše a poslouchat, jiné ani nedutaly. Děti uhodly skoro všechny nahrávky, potíže měly jen s nahrávkou praskání ohně v krbu a s šustěním andělských křídel. Některé zvuky jsme s dětmi i více rozebrali, například bublání vody v kotli, které v dětech vyvolávalo asociace, co všechno se v pekelném kotli může vařit, třeba čertovský guláš či hříšníci. Na úplném konci čert děti pochválil a slíbil jim, že když jsou tak šikovné a všechno vědí, na zítřek si na ně vymyslí něco, co určitě znát nebudou.

- Reflexe

S tímto dnem jsem byla spokojená a myslím, že i děti. Chyba, kterou jsem udělala, byla ta, že jsem dětem při vysvětlování hry Čert a anděl možná dostatečně jasně nevysvětlila pravidlo, že by se měly pohybovat tiše, aby slyšely přicházející zvuk. Dobrý pocit jsem měla hlavně z nahrávek, které děti zaujaly a bavily.

4.1.2 Den druhý: Seznámení s písni

Nachystala jsem si pro děti básničku, kterou jsme si společně řekli a znázornili ještě před svačinkou. Mým záměrem bylo, aby si děti spojily znázorněného čerta z předchozího dne s vlastní představou a pohyby a aby si tuto představu zafixovaly. V neposlední řadě, aby v rytmu básničky vytleskávaly a vydupávaly její rytmus.

- Tělovýchovná chvilka

Básnička s pohybem – Hudry, hudry

Hudry, hudry, dupy, dupy, (tleskáme, dupeme)

čert k nám leze do chalupy. (předvádíme lezení)

Hudry, hudry, už tu je, (tleskáme, dupeme)

už na okna bubnuje! (pleskáme do země)

Dlouhý ocas, krátké uši, (předvádíme)

tedy čerte, to ti sluší! (úklona doprava a doleva)

Celý černý, samý chlup, (velké kolo rukama, poškrábáme se na kožichu)

metlou dělá šupy, šup! (předvádíme zametání)

(Hudry, hudry, 2015)

- Řízená činnost

Jak čert včera dětem slíbil, tak i splnil.

„Děti, protože jsem se včera přesvědčil, že o nás už vše víte, napadlo mě, že bych vás naučil naši pekelnou píseň, abyste se nás nebály a věděly, že s námi může být i legrace.“

Hlavní část řízené činnosti byl nácvik písně „Čerti v pekle“ (notový záznam viz Příloha 1 Čerti v pekle – noty). Uspořádání bylo v půlkruhu a děti seděly na zemi na patách. Děti se společně s čertem rozmluvily na známých slovech, která jim čert předříkával, a děti je po něm opakovaly. Byla to slova jako čertík, čertíček, andílek, anděl, čert, Mikuláš, Uriáš. Následně děti slova vytleskávaly a společně počítaly, kolikrát tleskly.

Při rozdýchání čert děti učil, jak se rozfoukává v pekle pod kotlem oheň, což se čerti učí ve škole, aby si mohli uvařit svůj oblíbený čertovský guláš. Dbal na to, aby děti foukaly jen lehce a aby neprskaly ani nezvedaly ramena.

Dále děti poprosil, aby zanotovaly jeho jméno. Já, jakožto paní učitelka, jsem dětem pomohla a na klavír zahrála melodii $c_1-e_1-e_1-d_1-c_1$, na slova „čertík Uriáš“. Takto jsme to zazpívali třikrát, a to v tóninách C, D a E. Čert však nebyl spokojený a poprosil, zda bychom nemohli zazpívat „čertíček Uriáš“. Tak jsme s dětmi zkusili zazpívat na jeho přání na melodii $c_1-e_1-g_1-g_1-e_1-c_1$, takto i v tóninách D a E. Čert byl mnohem spokojenější a všechny velmi chválil. Nakonec děti znázorňovaly, jak ochutnávají čertovský guláš, foukaly jej na lžíci, ochutnávaly a olizovaly se, zkoušely si jazykem dosáhnout na nos, neboť některým se ta dobrota dostala až tam.

Následovalo seznámení s písní, kdy jsem po herně rozprostřela plastové kroužky. Čert vysvětlil, že to jsou malá peklíčka a že všichni teď budeme malými čertíky, z nichž si každý vybere to své peklíčko. Potom jsem hrála a zpívala dětem písničku společně s klavírem. Vždy, když jsem zavolala „Čerti z pekla ven“ a rozezněla se píseň, čerti se mohli pohybovat mimo svá pekla a skotačit, když však hudba dohrála, museli se vrátit zpátky do svého pekla. Hra se několikrát opakovala, tudíž děti píseň slyšely mnohokrát. Potom jsme s dětmi uklidili peklíčka a čert řekl, že teď by píseň rád slyšel od svých malých čertíků, a tak jsme mu ji s dětmi společně zazpívali. Čert byl spokojený, a tak děti pochválil, slíbil jim, že si pro ně na zítra připraví něco výjimečného, čím je zaručeně překvapí.

- Reflexe

Já osobně jsem byla velmi překvapená, jak děti reagovaly na rozdýchání a rozezpívání, většina dětí totiž nadšeně spolupracovala, jen některé se nechtěly moc zapojovat. Po rozhovoru s paní učitelkou, která děti dobře zná, jsem se dozvěděla, že děti nejsou zvyklé na klasické rozezpívání a následný nácvik písně, proto jsem zvolila tuto variantu, kdy se děti s písní seznámí za pomoci hry, při které jim píseň bude zpívána, a tak se dětem dostane „pod kůži“, což svůj účel splnilo.

Když si každé z dětí vybíralo své peklíčko, objevila se jedna komplikace – rozplakala se jedna holčička, že by chtěla být vedle své kamarádky, u které již nebylo volné místo. Problém jsem pohotově vyřešila a kruh přenesla. Tuto situaci bych však po zamyšlení vyřešila jinak, a to tak, že bych se ostatních dětí zeptala, jak můžeme holčičce pomoci my všichni. Společně bychom mohli dojít k závěru, že pokud dítě vedle kamarádky uvolní peklíčko a najde si jiné, problém se vyřeší. Tím jsem děti mohla vést k větší spolupráci a prosociálnosti.

4.1.3 Den třetí: Nácvik tanečku

- Řízená činnost

Čert si pro děti nachystal čertí tanec – Budliky budliky, píseň od Pavla Nováka (notový záznam viz Příloha 2 Budliky budliky – noty).

„Děti, tak si říkám, že už sice víme, kdo je to čert, anděl i Mikuláš a umíme také naši čertí písničku, ale zatím neznáme žádný čertí taneček. Čerti v pekle totiž strašně rádi tancují, a tak mě napadlo, že až přijde do školky na nadílku čert, mohli bychom mu zatančit a třeba ho tím obměkčit. Tak pojďme na to!“

Dětem jsem vysvětlila, že mě čertík poprosil, zda bych si nezatancovala s ním, a tak jsme spolu s čertem předvedli dětem celý taneček na hudbu. Děti se pozorně dívaly. Při tanci jsem popisovala, jaké pohyby děláme, aby je děti lépe pochopily (popis tanečku viz Příloha 3 Budliky budliky – popis tanečku).

Potom jsem děti vyzvala, aby se k nám přidaly. Ještě předtím jsem však dětem rozdala čertí papírové růžky a ocásky z provázků, které byly v mateřské škole k dispozici, aby si děti připadaly jako opravdoví čerti. S dětmi jsme taneček zatančili dvakrát, nejprve děti spíše okoukávaly pohyby, ale při druhém tanečku si některé již písničku zpívaly a jiné si říkaly pohyby, které jsem jim popisovala, se mnou.

Čert děti pochválil, že jsou velmi šikovné, a dodal, že jestli to tak půjde až do konce týdne, budou z nich opravdoví čertíci, kteří za sebou mají celou čertí školu.

- Reflexe

Taneček jsem se snažila vymyslet co nejjednodušší, ale zase ne moc stereotypní. Prvky jsem vybírala tak, aby se opakovaly a nebyly pro děti příliš těžké a složité. Dozvěděla jsem se, že se děti tanečky moc často neučí. Nebyl to však jejich první taneček v tomto roce, neboť jsem s nimi nacvičovala již jeden. U předchozího tanečku jsem sice neodhadla obtížnost, zde si však myslím, že děti taneček oslovil a zaujal. Následující den ráno ve spontánních činnostech totiž některé děti měly velký zájem o zapnutí CD se stejnou písní a samy taneček trénovaly, proto si troufám říci, že je tato činnost bavila.

4.1.4 Den čtvrtý: Doprovod písně hudebními nástroji

- Řízená činnost

Děti si sedly na paty do kruhu a čert jim začal vyprávět, že v pekle mají čertovské hodiny, které tikají každému hříšníkov. Když se hodiny naplní všemi hříchy, začnou odbíjet. Děti si zkusily rytmicky na každou první dobu vytleskat, jak hodiny znějí, když dělají tik tak. Dětem jsem nejprve názorně ukázala, že tlesknou a následně dají ruce dlaněmi vzhůru, což mělo znázorňovat funkci pomlky. Potom si vyzkoušely vytleskávání rytmického doprovodu na každou dobu, což znázorňovalo odbíjení hodin, které jsou již naplněny hříchy hříšníků. Děti si dopomáhaly pomocnými slovy bim bam .

Vždy jsem si s dětmi určila rytmický doprovod, který jsme začali společně vytleskávat. Když se všechny děti sjednotily, začali jsme po předešlé zpívat píseň „Čerti v pekle“.

Poté jsem některým dětem dala nástroje, například ozvučná dřívka, dřevěné zátky, bubínek. Znovu jsme s dětmi zkusili ve stejném rytmu, nejprve s předehtou, poté jsme přidali zpěv. Protože i ostatní děti si chtěly vyzkoušet rytmický doprovod s nástroji, rozdala jsem každému nějaký hudební nástroj a začali jsme hrát tu pravou čertovskou muziku.

Po celou dobu jsem se snažila, aby děti hrály stejný rytmický doprovod, neboť mi připadalo, že jsou z toho zmatené, takže jsem trvala na tom, aby si děti vždy vyměnily hudební nástroje mezi sebou, aby si každý mohl vyzkoušet, jak se na ně hraje. Ještě jsem k naposled doprovázené písni přidala dětem pohybovou oporu, kdy vydupávaly a hrály stejný rytmus písni.

Na závěr jsme si s dětmi zahráli hru „Koho odnesl Lucifer“. Čert Uriáš jim totiž řekl, že za oknem viděl někoho velmi podobného jejich Luciferovi a že si myslí, že se mu ta naše čertovská hudba tak zalíbila, že by si možná někoho do pekla vzal, aby mu tam tu muziku hrál. Vždy jsme s dětmi, které představovaly čerty, zpívali písničku „S čerty jsou i žerty“. Když byli čerti unavení, všichni si lehli a hlasitě chrápali. Já jsem někoho přikryla prostěradlem. Když se čerti vzbudili, měli za úkol poznat, koho si Lucifer mohl odnést. Nakonec čert Uriáš děti pochválil a řekl, že zítra je vezme pekelnou cestou do pekla a zpět.

- Reflexe

Z tohoto dne jsem měla velmi rozporuplné pocity. Když jsem motivaci vymýšlela, měla jsem pocit, že je skvělý nápad udělat dětem přirovnání hodin, které tikají a následně odbíjejí. Jenže jsem se při motivování sama zamotala v bim bam a tik tak, neboť jsem například hrála rytmický doprovod k tik tak, ale říkala u toho bim bam. Určitě bych pro příště volila jen jeden z rytmických doprovodů, již ne dva zároveň. Také jsem možná měla mít jen hrstku hudebních nástrojů a ostatní doprovázet obměnami hrou na tělo, jak uvádí publikace *Hudební výchova v mateřské škole*. (Janovská a kol., 1990)

Při posledním zpěvu písni jsem dětem chtěla dopomoci při udržení stejného rytmického doprovodu, proto jsem jim řekla, aby rytmus, zároveň s hrou na nástroj,

zkoušely vydupávat. Vzhledem k tomu, že jsme dělali rytmický doprovod na každou dobu, čekala jsem, že to dětem půjde lépe, když si budou pomáhat pohyby těla, opak však byl pravdou a děti byly zmatené. Pro příště bych určitě zvolila zvládnutí jednoho doprovodu a následné spojení vytleskávání a chůzi, což si myslím, že by bylo pro děti mnohem jednodušší a přirozenější.

4.1.5 Den pátý: Cesta do pekla a zpět

- Řízená tělesná výchova

Děti měly slíbenou z předchozího dne cestu do pekla a z pekla, ale ještě před tím, než se tam vypravily, potřeboval čert vědět, zda děti opravdu rozeznají čerta od člověka, proto jsem do rušné části zařadila hru „Na čerta“ z knihy *Adventní čas*. (Šotnerová, 2005)

- „Hra na čerta“

„Děti utvoří kruh, uprostřed je čert(i), pokládá otázky a děti mu odpovídají:

Byl tu čert? Byl.

Jak vypadal? Byl rohatý.

Měl ocas? Až na paty.

Co vám udělal? Všechny nás polekal.

Kde je teď? Tady v kole stojí, všichni se ho bojí, protože je rohatý a po těle chlupatý.

Děti se rozprchnou a čert chytá. Koho chytí, ten je novým čertem.“ (Šotnerová, 2005, s. 82)

Následovala čertovská rozcvička s ocásky, protože čert Uriáš dětem řekl, že dostat se do pekla není tak jednoduché a že je to pěkná dřina, a tak se musejí nejprve rozcvičit.

- Struktura rozcvičky

1. stoj – předávání ocásku za zády okolo těla
2. stoj, vzpažit s ocáskem – úklony
3. stoj, vzpažit s ocáskem – předklony
4. vzpor klečmo – zanožení, ocásek přehozený přes kotník, zvedáme nohu, vystřídáme
5. sed, předpažit, držíme ocásek v rukou, provlékáme jednu a druhou nohu
6. sed, snažíme se ocásek uchopit nohou
7. stoj, ocásek mezi koleny, poskoky
8. vydýchání, předklon, předání ocásku v předklonu, stoj, vzpažit

Jako hlavní část děti překonávaly cestu do pekla a z pekla. Prolézaly pekelným tunelem, následně snožmo přeskakovaly pekelné kotle, což byly kruhy položené na zemi, dále měly za úkol proplížit se okolo Luciferova trůnu, který podlely, poté válely sudy po čertí postýlce (žíněnce), z níž šly po čertím řetězu, a nakonec proskočily kruhem, který je vrátil zpět na lidský svět. Tuto cestu děti absolvovaly několikrát.

Zopakovali jsme si hru z prvního dne s názvem „Čert a anděl“. K těmto dvěma postavám jsme však přidali ještě třetí, a to Mikuláše, který byl znázorněn zvukem trianglu. Protože Mikuláš je vážený pán, klaněly se děti do všech stran.

Na úplný závěr našeho dne i týdne jsme si s dětmi vyzkoušeli, jaké to je, když čert hlídá na stráž v pekle, je unavený a usíná. Sedli jsme si s dětmi do kruhu, každý z nás si hrál na chrápajícího čerta. Zkoušeli jsme chrápat, hlasitě oddechovat a některým se podařilo znázornit dokonce i to, jak se snaží být ve střehu, ale hlava mu únavou padá. Nakonec jsem děti pochválila a snažila se každého ohodnotit za to, v čem byl dobrý a co se mu nejlépe dařilo.

- Reflexe

Z dnešního dne jsem měla příjemný pocit. Děti činnosti zaujaly a troufám si říci, že i bavily. S hrou, kterou již děti z velké části znaly, jsem byla také spokojená, protože na zvukové signály v ní již reagovaly všechny děti. Pro příště bych mohla zvolit ještě

obměnu, a to tu, že na hudební nástroje by hrály samy děti a já bych jako dirigent pouze ukazovala, kdo má hrát, což by pro ně mohlo být zábavných zpestřením hry.

4.2 Zvířátka v zimním lese

Charakteristika podtématu

V podtématu se děti například dozvědí, jak v zimě mohou pomoci lesním zvířatům, čím je možné je přikrmit nebo jak se chovat, pokud některého živočicha potkají. Vyslechnou si pohádku „Myslivcova rukavička“, která nás bude provázet celým týdnem. Seznámí se s hudební skladbou a poslechnou si nahrávky, jež v dětech vyvolají nejrůznější asociace, také si zahrají hudebně pohybové hry hned v několika obměnách. V průběhu týdne společně vyrazíme do lesa za zvířátka a na závěr se zúčastníme setkání s pravým myslivcem.

4.2.1 Den první: Myslivcova rukavička

- Řízená činnost – motivační pohádka

S dětmi sedíme v kruhu, za mnou je velká papírová postava myslivce a plyšový pes. Vyprávím dětem pohádku „Myslivcova rukavička“ (viz Příloha 4 Pohádka Myslivcova rukavička). Pokaždé, než se v pohádce objeví další zvíře, dám dětem hádanku, která jim napoví, které to bude. Když ji uhodnou, zkusíme si znázornit, jak asi přijde (po čtyřech, poběží, přileze atd.) a jaké zvuky by mohlo vydávat (funění, troubení atd.). Poté se objevuje zvířátko a zabydluje se v rukavici. Po pohádce jsem s dětmi rozvedla debatu o tom, kdo je to myslivec, o co se stará, jaká zvířátka se objevila v pohádce a která další můžeme v lese najít.

Po společném rozhovoru si děti zahrály hudebně pohybovou hru „Myslivec a zvířátka“. Nachystala jsem dětem plastové kroužky, do nichž jsem jim dala obrázky zvířátek, a to obrázkem dolů. Každé z dětí si vybralo jeden kroužek, který znázorňoval doupátko. Když si vybraly všechny děti, mohly se podívat, jaké zvířátko si vybraly. Ještě jsem děti obešla, abych se ujistila, že všechny poznaly, jaké zvíře mají. Nasadila jsem si myslivecký klobouk a začala jsme zpívat písničku „Myslivec a lesní zvířátka“ (notový

záznam viz Příloha 5 Myslivec a lesní zvířátka – noty). Když jsem píseň dozpívala, zastavila jsem se u některého z dětí, pohladila ho a dítě mi zpět odpovědělo úryvkem z písně: například „Liška je zvíře z lesa,“ načež jí myslivec zazpíval zpět: „Pojď k nám, pojď k nám, hola hejsa“. Po odpovědi jsem vzala v roli myslivce dítě (lišku) za ruku a hra se opakovala. Hru jsem hrála tak dlouho, dokud jsem neměla všechna svá zvířátka v zástupu. Děti se postupně přidávaly k mému zpěvu, takže jsme nakonec píseň zpívali všichni.

Po hře mi děti pomohly sesbírat kroužky, poté jsme si sedli společně do kruhu a znovu si ukázali a popsali obrázky zvířat. Na závěr jsem děti pochválila, že poznaly všechna zvířátka, a dala jsem jim za domácí úkol, aby doma zkusily zapřemýšlet a přijít na lesní zvíře, které jsme si tady ještě neukázali.

- Reflexe

Před zahájením hry jsem dětem vysvětlovala pravidla, načež jsem řekla, že se podíváme na obrázek zvířete teprve tehdy, až budou mít vybraný kroužek všechny děti. Jeden chlapec to však nevydržel, podíval se hned a potom opakovaně vykřikoval, kterým zvířetem je. Opakovaně jsem ho upozornila, že porušuje pravidla. Pro příště bych tuto reakci změnila. Porušil pravidlo, přesto jsem ho nechala hrát dál, což nebylo spravedlivé vůči ostatním. Pokud by se tato situace někdy opakovala, byla bych důslednější. Upozornila bych ho na porušování pravidel, ale pokud by upozornění nerespektoval, posadila bych chlapce tak, aby na nás sice viděl, ale aby se hry nemohl zúčastnit. Dala bych mu za úkol dívat se, jak ostatní děti pravidla dodržují a aby se zamyslel nad tím, jak se zachoval on a zda to bylo správné.

Dalším zádrhelem byl výběr a pořadí dětí, které myslivec vyzýval, aby se k němu připojily. Nebrala jsem děti podle žádného systému, spíše jsem chodila po prostoru a náhodně jsem se u někoho zastavila. Příště bych brala děti podle toho, jak se kdo aktivně zapojuje, jak dává pozor apod., protože to potom není spravedlivé vůči těm, kteří se velmi aktivně zapojují a myslí si, že jdou poslední, protože něco dělají špatně.

4.2.2 Den druhý: Stopování

- Řízená činnost

Hned po svačince jsem děti vzala do herny, kde jsem měla nachystané stopy zvířat. „Děti, včera myslivec s Azorem našli myslivcovu rukavici. Zvířátko, která v ní byla zabydlená, se rozutekla po lese. Myslivec mě dneska poprosil, zda bychom mu nepomohli hledat rozuteklá zvířátka. Je totiž zvědavý, jaká zvířata se v rukavici ukrývala.“

Rozdělila jsem děti do čtyř skupinek po dvou až třech. Každá skupinka dostala vytisknutou stopu jednoho zvířete a měla jít po cestičce seskládané z příslušných stop. Na konci každé cesty byla skládanka, na níž byl obrys zvířete, kterému stopa patří, krmivo, kterým můžeme dané zvíře v zimě přikrmovat, a jeho stopa. Po složení jsem s dětmi obešla skládky, abychom se podívali, čím je možné zvířátka v zimě přikrmovat.

Následně jsme si sedli do půlkruhu, před sebou jsme měli rozložené kroužky. Každý z nich v sobě ukrýval jeden obrázek zvířete ze skládky. Poblíž kroužků byla předem připravená krabice, k níž jsem děti posílala pro uvnitř uložené suroviny určené k přikrmování zvířat, například jablko, bukvice, mrkev apod. Každá skupina měla jednomu zvířátku donést jednu surovinu, kterou se dané zvíře přikrmuje. Když jsme je s dětmi roztřídili všechny, zeptala jsem se na řešení úkolu, který měly na doma – zda někdo přišel na zvíře, o kterém jsme se včera nezmínili a které patří do lesa.

Jedno z dětí zmínilo medvěda, a tak jsme si s dětmi povídali o tom, co medvěd v zimě dělá. Pověděli jsme si, jak se zachovat, kdybychom našli některé zvíře, které by spalo zimním spánkem. Následně jsme si zahráli pohybovou hru na medvěda. Jedno z dětí si nasadilo čepičku medvěda, ostatní v rytmu říkanky (viz Příloha 6 Říkanka k pohybové hře „Na medvěda“) chodí v kruhu okolo něj. Když děti říkanku odřikají, medvěd se probudí, vyskočí a honí děti. Koho chytí, stává se medvědem, načež se hra opakuje několikrát za sebou.

Na závěr jsem dětem pustila nahrávku lesních zvuků, které mohou děti v zimě slyšet a rozeznávat je. Jednalo se o zvuky jako například vítr, chrochtání prasete divokého, troubení jelena, louskání veverčina oříšku atd.

- Reflexe

Organizace při donášce surovin nebyla domyšlená do detailů. Určovala jsem stejné skupinky jak při skládání, tak i při donášce, a ještě jsem zadávala i stejné zvíře. To znamená, že celá skupina se celou dobu zaobírala jen jedním zvířetem. Příště bych skupinky prohodila, dala bych jiné zvíře, než děti skládaly. Byla by to pro mě reflexe zpět, která by mi napověděla, kdo dával pozor, když jsme obcházeli všechna ostatní zvířata. Kdyby dítě nevědělo, mohlo by se jít podívat na skládačku kamaráda, která by mu napověděla.

4.2.3 Den třetí: Cesta lesem

- Řízená tělesná výchova

Stála jsem s dětmi v kruhu v herně, kde jsme si povídali o tom, co v lese najdeme. Potom jsme děti vyzvala, abychom se do lesa podívali, a tak jsem se zeptala, jak bychom se tam mohli přemístit. Snažila jsem se děti navést nápadu použít kouzelné zaklínadlo. Společně jsme se tedy začarovali a ocitli jsme se v našem imaginárním lese.

Říkala jsem dětem názvy zvířat, která bychom mohli v lese vidět, a následně jsme je pohybově a zvukově ztvárňovali. Každé zvíře mělo jiný pohyb, například prase divoké – lezení, veverka – skoky snožmo, jelen – skoky z nohy na nohu, zajíc – běh, srna – ladná chůze.

S dětmi jsme došli až k hájence, odkud se ozývala myslivecká muzika. Zapnula jsem hudbu a společně s dětmi jsme si na ni zacvičili. Bylo to na písni: „Šly panenky silnicí“ a „Hajný je lesa pán“. (noty k písni viz (Na medvěda, 2009)

Příloha 7 Šly panenky silnicí – noty a Příloha 8 Hajný je lesa pán – noty)

- Struktura rozcvičky

1. Stoj rozkročný, upažit, upažit pokrčmo, hmity
2. Stoj rozkročný, ruce v bok, úklony doprava a doleva
3. Stoj rozkročný, ruce vzpažit, předklony
4. Stoj na jedné noze, druhá noha přednožit pokrčmo, poskok, vystřídám
5. Leh na záda, podpora na předloktí, střídavě zvedám pravou a levou nohu
6. Leh na záda, podpora na předloktí, střídavě propínám chodidla
7. Dřepy s výskokem
8. Relaxace – stoj rozkročný, vzpažit, předklon, vydýchání

„Děti, když pan myslivec viděl, jak cvičíte, rozhodl se, že Vás provede celým lesem.“ Dětem jsem nachystala látkový tunel, kterým prolézaly jako liška norou, lano, které bylo položené na koberci a tvarem připomínalo dlouhého, vlnícího se hada, po němž děti skákaly jako veverky z větve na větev. Dále válely sudy na žíněnce, jako když se prase válí v blátě, chodily po čtyřech přes lavičku jako liška, když přechází kládu. Nakonec podlézaly tyčku, což znázorňovalo zajíce podlézajícího pod spadlým kmenem stromu, a přeskakovaly přes tyč, což představovalo skákajícího jelena.

„Děti, když už znáte celý les, myslivec by potřeboval vaši pomoc. Venku je teď zima, a tak má myslivec hodně práce s příkrmováním zvířátek, a proto by potřeboval šikovné pomocníky.“

Zahrála jsem si s dětmi hudebně pohybovou hru „Myslivcovi pomocníci“. Rozdělila jsem děti do tří skupin: zajíci, srny a divoká prasata. Každou skupinu měl na starosti jeden myslivcův, tedy můj, pomocník, který byl označen značkou zvířete dané skupiny (kolíček s obrázkem zvířete). Pomocník chodil po prostoru a zpíval písničku „Myslivcovi pomocníci“ (noty viz Příloha 9 Myslivcovi pomocníci – noty). Když ji dozpíval, zastavil se u svého lesíku, kde na něj čekala jeho zvířátka (například zajíci). Jednomu z dětí (zajíci) předal svoji značku, a tak se stal pomocníkem. Takto se vystřídaly všechny skupiny. Nový pomocník vzal za ruku dítě, kterému předalo značku, a chodili po lese již dva. Zpívali tu stejnou píseň a hra se opakovala, dokud z lesíku

nebyla vyprovázena všechna zvířata. Poslední pomocník zpíval již píseň s názvem „Pomocník šel po lese“ (noty viz Příloha 10 Pomocník šel lesem – noty) a doprovodil svá zvířátka zpět do své části lesa. Hra končí ve chvíli, kdy si všechny děti vyzkouší roli pomocníka a zavedou zvířata zpět.

„Děti, ještě vám povím takovou zajímavou věc. Představte si, že ten myslivec měl jednoho takového kamaráda. A ten kamarád byl pan skladatel. A víte, co skládá takový hudební skladatel? Ano, správně, hudbu. A ten pan skladatel moc rád chodí do lesa, kde je ticho, někdy tam padají dešťové kapky, někdy fouká vítr, jindy zase svítí slunce. A když tam takhle jednou byl, tiše seděl a najednou začal padat sníh. Děti, to vám byla taková nádhera, najednou se zaposlouchal a začal skládat. Ta skladba se, děti, jmenuje „Tanec sněhových vloček“. A ten pán, děti, se jmenoval Debussy. A my si teď na ty jeho vločky zahrajeme.“

Děti volně tančily na skladbu „Tanec sněhových vloček“. (Debussy, 2016) S dětmi jsme si hráli na tančící vločky, které poletují ve větru a poté padnou na zem. Děti polovinu skladby tiše ležely v herně a poslouchaly druhou část skladby, přitom jsem je obcházela a chválila pohlazením.

Na závěr jsme se s dětmi odčarovali zpět do školky a udělali jsme si společně reflexi, během níž jsem se dětí ptala, co se jim líbilo nejvíce.

- Reflexe

Při hudebně pohybové hře „Myslivcovi pomocníci“ jsem chtěla nechat děti, aby si vyzkoušely vůdčí roli, což u malých dětí byl lehký oříšek. Mladším jsem musela dopomáhat, ať už v předávání kolíčku, nebo vodění zvířat.

Při reflexi s dětmi bylo zajímavé, že většina dětí na otázku, co se jim dnes nejvíce líbilo, odpovědělo, že „jak poslouchaly vločky“. Možná bych to přisuzovala tomu, že to byla poslední činnost, a tak si ji nejlépe pamatovaly, nebo je také možnost, že se opravdu většině z nich líbila nejvíce. Objevila se tam i odpověď „když jsme cvičili na písničku“ či „jak jsme si hráli na zvířátka“. Příště bych to udělala trochu jinak, a to

tak, že před samotnou reflexí bych společně s dětmi zrekapitulovala vše, co jsme dnes společně dělali. Možná by se zde objevily i jiné a různorodější odpovědi.

4.2.4 Den čtvrtý: Cesta za zvířátky a den pátý: Beseda s myslivcem

Aktivity těchto posledních dvou dnů byly zaměřeny převážně na prožitkové učení. Čtvrtý den jsme se s dětmi vypravili za zvířaty do místního lesa, kam jsme jim nesli potravu k příkrmování. Cestou jsme s dětmi rozeznávali nejrůznější zvuky. Například jak zní, když se zlomí klacek, jaký zvuk udělá šlápnutí do zamrzlé kaluže, jak šustí stromy ve větru nebo jak zurčí potůček.

Na pátý den jsem pro děti zorganizovala besedu s myslivcem. Do mateřské školy dorazil v mysliveckém obleku. Sdělil dětem, že si přišel ověřit, zda vědí, jak se mají v lese správně chovat, protože slyšel, že vždy v červnu jezdí do lesa na výlet. A protože věděl, že si celý týden s dětmi povídáme o lese a lesních zvířátkách, přinesl nám ukázat poklady z lesa a myslivecké sbírky.

V herně byly nachystané čtyři prostěradlem zakryté hromádky, pod nimiž byly poklady schované. Pod prvním prostěradlem se skrývala zateplená myslivecká čepice, parůžky, trofej (srnčí hlava) a vábnička, na kterou nám později myslivec zapískal. Pod druhým bylo několik nožů v pouzdrech, náboje a zlomená, nenabitá brokovnice. Třetí hromádka ukrývala deku z kůže divočáka a ondatry. Děti si vždy posedaly okolo hromádky a po jednom odkrývaly po kouskách prostěradlo. Když jsme měli odkryto, myslivec nám popsal jednotlivé předměty. Děti si mohly věci osahat a potěžkat. Během odkrývání se myslivec dětí vyptával na různé otázky, například čím můžeme zvěř přikrmovat, jak se máme chovat v lese, kam se v lese dávají odpadky atd. Poté jsme se na několik otázek zeptali i my: jak můžeme pomoci jako školka, jak se člověk může stát myslivcem aj.

Myslivec pro nás měl nachystané vytisknuté obrázky se zákazovými piktogramy, které by děti mohly v lese vidět. Piktogramy nám rozdál a děti hádaly, co který piktogram znamená.

Pod čtvrtou hromádkou každé dítě našlo medaili s obrázkem lesního zvířete a jeho stopou. Pro medaili si děti musely sáhnout pod prostěradlo. Poté jsme se myslivci chtěli odměnit, a tak jsme si společně s ním zahráli naši hudebně pohybovou hru „Myslivec a lesní zvířátka“. Na závěr jsme se s myslivcem vyfotili a myslivec nám slíbil, že za námi do školky zase někdy přijde.

- Reflexe

Mým hlavním cílem čtvrtého dne bylo, aby se děti uměly zaposlouchat do zvuků přírody a zkusit je rozeznávat. Samy děti si vyzkoušely například zlomit klacek nebo šlápnout na zamrzlou louži. Snažily se dávat si vzájemně hádanky, přičemž jedno z dětí vydávalo záměrně zvuk a druhé hádalo, co tento zvuk ve skutečnosti vydává. Myslím, že tento den byl pro děti velmi přínosný už tím, že jsem jim zvuky nepouštěla na nahrávce, ale mohly je zažít naživo.

Co se chystá na pátý den, děti do poslední chvíle nevěděly. Chtěla jsem, aby to bylo pro děti překvapení, což se mi nakonec povedlo. Děti byly z myslivce nadšené, avšak našli se i tací, kteří se myslivce z počátku báli. Tyto obavy však v průběhu besedy opadly. Když na závěr myslivec děti vyvolával, aby si šly vytáhnout odměnu, přicházely si pro ni bez jakéhokoliv strachu.

Při odkrývání předmětů bylo ve tvářích dětí znát napětí s překvapením dohromady. Byl to úžasný pohled, který mě utvrdil v tom, že metodu práce s tajemstvím budu používat častěji.

4.3 Popelka

Charakteristika tématu:

Děti se v tomto tématu seznámí s pohádkou O Popelce, a to hned v několika verzích. Budou mít možnost se tanečně i hudebně vyžít, ale také si vyzkouší činnosti praktické. Naučí se novou píseň, několik písni si také poslechnou, a to jak reprodukováno učitelkou, tak z nahrávky na CD.

4.3.1 Den první: Popelčino trápení

- Řízená činnost

Děti seděly v půlkruhu, za mnou byl nachystaný maňásek holčičky, která byla oblečená do ušpiněných šatů a okolo ní leželo několik předmětů, například smetáček a lopatka, kartáč, nádobí z dětské kuchyňky apod. Počkala jsem, až děti zpozorní, a začala jsem jim vyprávět pohádku.

„Děti, představte si, jednou žila, byla dívka, jmenovala se Popelka. Děti, proč jí asi říkali Popelka? Maminka jí zemřela, když byla ještě malá, a tak se tatínek rozhodl, že se znovu ožení. Tatínek po svatbě brzy zemřel, a tak Popelka zůstala s novou maminkou a jejími dvěma dcerami sama. Jenže to nebyla hodná maminka, byla zlá, a proto se jí říkalo macecha. Macecha měla dvě dcery, které měla mnohem raději než Popelku. Popelka se o ně musela starat, uklízet, vařit, prát, žehlit jemné krajky a také šít šaty (předvádím dětem činnosti názorně s danými předměty). Ve dne Popelka vařila a uklízela, po nocích sestrám a maceše šila šaty na plesy. Jak ráda by také někdy šla na ples! Zkusila se zeptat macechy, zda by nemohla jít někdy s nimi. Macecha jí však odpověděla, že nemá ještě všechnu práci hotovou, a jestliže má málo práce, ještě jí přidá. A tak Popelka zůstala doma sama.“

Následně jsem dětem předváděla, jak Popelka uklízí a u toho si zpívá píseň „Přestalo se slunce smát“ (noty viz Příloha 11 Přestalo se slunce smát – noty). Při předvádění úklidu jsem dětem píseň zpívala bez opory klavíru. Poté jsem se děti zeptala, zda se jim píseň líbila, jak na ně působila, jestli byla smutná či veselá a o čem se v ní zpívalo.

Děti se do písně velice vcítily. Když jsem jim píseň zpívala, měly ve tváři stejně smutný výraz, kterému odpovídal text písně. S jistotou byly naprosto schopny říct, proč byla píseň i Popelka smutná, a popsat, jak se v tu chvíli asi cítila.

„Když měla dívka všechnu práci hotovou, šla si umýt tváře od popela a spát. Druhý den přišlo další pozvání na ples. Popelka všechnu svou práci udělala přes den, vymetla kamna, poklidila a navařila i na zítřejší den. Když sebrala všechnu odvalu,

zeptala se macechy znova: ‚Maceško, mohla bych jít, prosím, dnes na ples s vámi? Všechnu práci mám již hotovou a tak ráda bych šla na zámek také.‘ Sestry se jí však vysmály, macecha se na ni rozkřikla: ‚Tak ty máš málo práce! Na ples se ti zachtělo?! Nikam, doma budeš, a jestli už nemáš co dělat, ráda ti práci přidám!‘ Sesypala jí dohromady čočku, hrách a popel. ‚To přebereš, než se vrátíme z plesu, a běda, jak ne!‘ Macecha se sestrami odjela na ples a Popelka zůstala doma sama. Popelce bylo do pláče.“

Za oknem se najednou objevili holoubci, kteří přiletěli Popelce na pomoc. „*My si, děti, na ty holoubky pomocníky zkusíme společně zahrát. Ale pozor, holoubci! Zobáčky budou vaše ruce, proto suroviny nebudeme brát ničím jiným než rukama. Suroviny budeme dávat jen do misek, které má Popelka od macechy nachystané.*“

Děti se rozdělily do skupin po dvou až třech a každá skupina přebírala jiné suroviny. Jedna těstoviny dle barvy (zelená, oranžová, žlutá), druhá skupina dvě barvy kukuřice (hnědá, žlutá), třetí kukuřici a cizrnu, čtvrtá fazole a cizrnu, pátá hrách a fazole. Když děti měly hotovo, zanesli jsme misky Popelce a ještě jsme se proletěli jako holoubci. Děti mávaly křídly, vrkaly a běhaly, čímž napodobovaly let holubů. Pochválila jsem je a řekla, že o tom, jak to bylo s Popelkou dál, si zase povíme zítra. Navrhla jsem jim ale, že kdo má doma knihu nebo DVD s Popelkou a chtěl by se s ostatními podělit, může nám je přinést do školky ukázat, abychom si společně mohli třeba před odpočíváním předčítat.

- Reflexe

Při zpěvu písně bylo na dětech opravdu vidět, jak vše prožívají společně s Popelkou. Po dotázání, jak se Popelka cítila, všechny děti s jistotou odpověděly, že je smutná, a uvedly i důvod. Poté jsem se zeptala, o čem se zpívalo v písni, a děti byly schopny odpovědět, že o tom, že je Popelka smutná. Mezi dětmi jsem zachytila i odpověď o neusmívajícím se slunci.

Pro příště bych možná píseň zazpívala dvakrát, aby děti dostatečně zachytily text písně. Záměrně jsem ji zpívala bez klavíru, nechtěla jsem totiž, aby klavír působil

jako rušivý element, a také proto, že bych se dostatečně nemohla soustředit na reakce dětí a musela bych být otočená bokem nebo zády k nim.

Bylo hezké pozorovat dětské zaujetí a slyšet nadšený souhlas při návrhu, zda by chtěly Popelce pomoci. Děti byly opravdu soucitné. Slyšet od nich ještě v šatně při oblékání, že byla Popelka chudinka a že je dobře, že jí samy v roli holoubků mohly pomoci, když všechno musela doma dělat sama, bylo pro mne důkazem, že činnost děti zaujala a něco v nich zanechala.

4.3.2 Den druhý: Cesta na ples a z plesu

- Řízená činnost

Děti seděly na polštářcích v herně uspořádaných do kruhu. Společně jsme si připomněli, jak to včera bylo s Popelkou a kde jsme ve vyprávění skončili. V příběhu jsem následně pokračovala.

*„Když k Popelce přiletěli holoubci a začali jí s přebíráním pomáhat, najednou se vedle Popelky zjevila hodná kouzelná babička. Babičce bylo Popelky líto, a tak si řekla, že jí pomůže. Nejdříve jí vyčarovala kočár z dýně, potom koně a kočího z myší, nakonec krásné šaty pro Popelku. **(kouzla víly – cinknutí na triangl)**. Dívku však ještě upozornila: „Ale Popelko, pozor! Kouzlo pomine, jakmile začne odbíjet půlnoc. Kočár se promění zase v dýni, kočí a koně zpátky v myši a tvé šaty opět v zástěru.“ Popelka slušně poděkovala, nasedla do kočáru a koníci i s kočárem se rozjeli směrem k zámku. **(kopýtka – dřevěné zátky, rolničky, postupně zpomalování a ztišení – blíží se k zámku)***

*Popelka vyklouzla z kočáru, otevřela velkou bránu **(vrznutí – řehtačka)**, šla pomalu po schodech **(schody – ťukání na dřevěné bloky)**. Když se Popelka blížila k sálu, slyšela hrát **muziku (zapnutí hudby – Píseň z filmu Cinderella)** (Cinderella 2015 – The Ball dance, 2015)*

*Chvilí stála za dveřmi a dívala se, jak ostatní tancují, ale jakmile vstoupila, hudba ztichla. Všichni byli okouzleni její krásou. **(ztišení hudby)** Princ s Popelkou protancoval celý večer **(zapnu hudbu znova)**.“*

Děti si vyzkoušely, jak se může tancovat na plese. Měly možnost vzít si šátky a na pomalou hudbu tancovat výrazový, klidný tanec. Starší děti tančily dle vlastní fantazie, mladším jsem předváděla a děti opakovaly. Dávala jsem dětem návrhy tanečních figur jako otočka, úklona, otočka s kamarádem apod. Následně jsme se zase s dětmi vrátili na polštářky, kde jsem pokračovala ve vyprávění:

*„Najednou hudba přestala hrát a Popelka se podívala na hodiny. Uslyšela jejich hlasitý tikot (**tikající hodiny – hra na malý dřevěný klapač**). Když tu najednou začala odbíjet půlnoc. (**půlnoc – hra na činel**) Popelka se rozeběhla po schodech (**schody – ťukání na dřevěné bloky**). Na posledním schodku ale zaškobrtla (**rourový bubínek**) a ztratila střevíček. Neměla čas se pro něj vracet, protože princ utíkal za ní. Otevřela bránu (**řehtačka**), nastoupila do kočáru a koně začali uhánět. (**dřevěné zátky a rolničky**).“*

Následně jsem dětem řekla, že si spolu zopakujeme ještě jednou dnešní část příběhu, ale že protentokrát budou hudebníky samotné děti. Rozdala jsem jim tedy hudební nástroje a příběh s nimi zopakovala. Při rozdávání jsme si s dětmi společně připomněli, kterými nástroji byly jednotlivé zvuky zastoupeny. Při části plesu, kdy děti tančily s šátky, jsem se snažila nechat děti pohybovat se dle fantazie v rytmu hudby.

Na závěr jsem děti pochválila, že hrály jako praví hudebníci, a slíbila jsem jim, že si zítra povíme, zda Popelka stihla dojet domů dříve než sestry, jestli se jí podařilo dojet kočárem až domů, nebo jestli se jí při zpáteční cestě proměnil zpět v dýni.

- Reflexe

Měla jsem strach, že činnost děti nezaujme, ale spletla jsem se. Při prvním zacinkání trianglem jsem si děti získala. Byly schopny udržet pozornost po celou dobu, možná i díky tomu, že je vždy do děje vrátila hra na hudební nástroj. Po rozdání hudebních nástrojů a zopakování, co který nástroj znázorňuje, jsem děti nechala, aby si všechny naráz zkusily zahrát na svůj hudební nástroj. Následně jsem je zastavila a začala vyprávět. Aby děti vždy pochopily, že má hrát zrovna jejich nástroj, zdůraznila jsem intonací danou věc, kterou nástroj znázorňoval. S úsměvem a nadšením jsem se

podívala na daného hudebníka. Děti reagovaly pohotově a starší z nich byly schopné hlídat si znázornění dané věci i bez mého upozornění.

4.3.3 Den třetí: Plesový tanec

- Řízená činnost

Zopakovali jsme si s dětmi, jak to vlastně s Popelkou začalo. Znovu jsem se děti ptala, proč se jí říkalo Popelka, co musela doma dělat, co přebírala, kdo jí pomohl atd. Tázala jsem se jich, co dívka vykouzlila hodná babička, jaký hudební nástroj kouzlo znázorňoval. Připomněli jsme si děj až po tu část, kdy Popelka stála před sálem a pozorovala, jak ostatní tancují. Začala jsem dětem vyprávět, co všechno tam Popelka viděla.

„Viděla tančit všechny dvořany. Děti, víte, kdo to jsou dvořané? To jsou lidé, které patří k zámku, třeba takové dvorní dámy, to jsou princezniny pomocnice, které se o ni starají a učí ji slušnému chování a tak podobně. A právě tito dvořané tam tancovali tak krásný tanec a tančili ho všichni společně. Děti, znáte také nějaký plesový tanec? A chcete si ho také vyzkoušet? Tak se teď v ty dvořany a poddané proměníme!“

Všichni jsme se chytili za ruce a utvořili velký kruh. Postupně jsem dětem začala popisovat, jak dvořané tančili. Zkusili jsme si malé ladné krůčky dovnitř kruhu a zpět, otočku na místě, čtyři kroky opět dovnitř kruhu a zpátky (popis tanečku viz Příloha 12 Tři oříšky pro Popelku – popis tanečku). Po vyzkoušení jsem zapnula CD s písní Tři oříšky od Ivety Bartošové (noty viz Příloha 13 Tři oříšky pro Popelku – noty) a začali jsme s dětmi tančit. Poté jsem nahrávku vypnula a pokračovali jsme v nácviku. Taneček jsme si s dětmi zatančili třikrát, následně jsme se sesedli do kruhu a povídali jsme si, co se dělo dál. Děti si zkusily odbít půlnoc – dvanáctkrát ťukly dvěma činely o sebe.

Na závěr jsem děti pochválila a prozradila jim, že Popelka se dostala domů přesně na poslední odbití půlnoci, těsně před tím, než se jí u chaloupky kočár, koně i šaty proměnily zpět do původní podoby. Mezitím princ našel Popelčin ztracený střevíček a začal svou vyvolenou hledat po celém širém okolí.

- Reflexe

Děti na moje otázky odpovídaly bez problému. Při nácviku bylo vidět, že tancování baví spíše děvčata. Chlapci byli méně aktivní a nadšení, přesto se zapojovaly všechny děti. V průběhu tance jsem dětem dávala instrukce, což jim velice pomáhalo.

Já sama jsem s aktivitou byla spokojena, velmi mě potěšily dívky svým zájmem o tanec. Našlo se i několik chlapců, kteří tento zájem sdíleli. Byli to spíš chlapci mladší, což přisuzuji tomu, že starším chlapcům byl taneček nepříjemný a mohl se jim zdát příliš dětský nebo „holčičí“.

4.3.4 Den čtvrtý: Princovo pátrání

- Řízená tělesná výchova

Jako rušnou část jsem zvolila opakování zvířat z pohádky a jejich ztvárnění za pomoci pohybů. Připomněli jsme si, že z plesu jela Popelka kočárem taženým koňmi – děti klusaly a skákaly jako koně, potom se koně proměnili zpátky v myšky – děti lezly po čtyřech. Popelka viděla odlétat holoubky – děti běhaly a předváděly let. Nakonec musela jít Popelka tiše domů, aby si jí nikdo nevšiml – děti chodily po špičkách. Ve své světničce se převlékla a šla spát.

K provádění zdravotních cviků jsem děti motivovala Popelčíným ránem po plese. *„Ráno byla Popelka docela veselá, ačkoliv se po včerejším tancování cítila trochu unavená. Rozhodla se tedy, že si zacvičí, aby jí uklízení šlo lépe, a k tomu si zpívala.“* Zapnula jsem dětem píseň s názvem: „Píseň Popelky“ (viz Příloha 14 Píseň Popelky – noty) a společně jsme cvičili do rytmu písničky.

- Struktura rozcvičky
1. stoj rozkročný, z rukou svícen, dvakrát hmit, poté vzpažím
 2. stoj rozkročný, úklony vpravo a vlevo, ruce v bok
 3. klek sedmo, ruce před sebe na podlahu, pomalý hluboký předklon
 4. sed pokrčmo, roznožím a přinožím – okénko
 5. leh pokrčmo, ruce předpažit, dotýkám se kolen, zpět leh na záda
 6. stoj na špičky, na paty
 7. dřepy s výskokem
 8. stoj na jedné noze, jedna noha pokrčmo, ruce v bok

„Zatímco Popelka byla veselá a protančila celé dopoledne, princ se utápěl ve smutku. Našel na posledním schodu Popelčin střevíček a zkoušel ho nazout všem dívkám i ženám z celého království. Jenže objevit tu pravou se mu nepodařilo. Byl nešťastný, a proto si zpíval písničku s názvem „Píseň prince“ (noty viz Příloha 15 Píseň prince – noty).

Následně jsme s dětmi porovnávali obě písně, jejich tempo, citové zabarvení a text písně. Děti rozpoznaly rozdíly, načež byly schopné vysvětlit, proč je Popelka šťastná a princ zarmoucený. Potom jsme si vyzkoušeli, jak principi asi bylo. Každé z dětí dostalo jeden nakreslený střevíc na obrázku, například žlutý s červenou mašlí, modrý s fialovými puntíky apod., a měly zkusit najít druhý do páru, který byl schovaný v prostoru herny. Pokud druhý střevíc našly, sedly si na koberec a čekaly, až i ostatní, objeví ten svůj. Když měly střevíc všechny děti, sedli jsme si do kruhu a každý nám popsal, jak jeho střevíc vypadá a jakou má barvu.

„Děti, vy jste si svůj střevíček našly, ale princ ještě stále nenašel dívku, které by střevíc padnul. Zkusíme si zahrát, jak principi asi bylo, když Popelku stále nemohl najít. Jeden z nás bude princ a dostane korunu a takový krásný Popelčin střevíček (což byl malý keramický střevíc), my ostatní budeme představovat Popelky. Princ bude chodit kolem nás a zpívat píseň Mám střevíček, mám (viz Příloha 16 Mám střevíček, mám – noty). Po dozpívání si vybere jednu Popelku, k té si klekne, pohládí ji, předá jí střevíc i korunu a role se prohazují.“ Hru jsme hráli tak dlouho, dokud se ve všech rolích nevystřídaly všechny děti.

„Nakonec se princ rozhodl jet hledat Popelku do poslední vesničky, kam ještě nezavítal – děti znárodňovaly klus a běh koně. Zastavil se v lese, protože byl unavený, lehnul si do mechu a usnul. A jak to nakonec dopadlo, to si povíme až zítra.“

- Reflexe

Z dnešního pozorování soudím, že děti byly nejvíce zaujaty při hledání dvojic střevíců, neboť v jejich tvářích byla vidět radost, kterou z nalezení měly. Při hudebně pohybové hře jsem s některými dětmi obcházela kruh a zpívala písničku. A to proto, že do třídy přibýly úplně nové děti, které se do společné hry zapojovaly prvně. Starší děti zvládaly zpívat i jít do rytmu bez mé dopomoci. Děti samy dbaly, aby pokračovaly v předání koruny a střevíčku kamarádovi, který si roli ještě nezkusil, tedy aby se vystřídaly všechny děti.

4.3.5 Den pátý: Botičková princezna

- Řízená činnost – nácvik písně

Pokračovala jsem ve vyprávění pohádky. Děti seděly v kleku na patách na polštářcích, které tvořily půlkruh okolo klavíru. Vyprávím: *„Děti, princ se probudil, nasedl na koně a uháněl ještě do poslední vesničky, kterou v království měli.“* Děti dělaly artikulační cvičení, řehtaly jako koně a klapaly jazykem o horní patro, což představovalo koňský cval. Protože princ jel na koni rychle, větřík mu foukal vlasy, a tak děti lehce foukaly, potom se vítr pořádně rozfoukal – foukaly silněji (dbám na to, aby děti nezvedaly ramena). Na kraji lesa však začalo pršet, a tak děti představovaly déšť hrou na tělo. Bouchaly si prsty do dlaně, potom oběma dlaněmi o sebe či o zem. Dokonce i zahřmělo, což představovalo bouchnutí pěstmi o zem. Potom déšť ustával, a tak se celý proces opakoval, ale pozpátku.

Princ přijel do vesnice a byl tak zoufalý, že volal na celou vesnici: „Princezno!“ Byl to dobrý zpěvák, a tak by se dalo říct, že to své zvolání zazpíval. Zkoušeli jsme s dětmi také volat, já jsem hrála na klavír a děti zpívaly dle něj, vždy po udání daného akordu. Zpívali jsme v tóninách C, D a E, konkrétně zvolání „princezno“ vzestupně, například v tónech c₁-e₁-g₁.

Zatímco princ byl nešťastný, Popelka vesele uklízela a u toho zpívala svým holoubkům. Prozpěvovala jim: „Holoubci moji!“ v tónech $c_1-e_1-g_1-e_1-c_1$ a také v tóninách D a E. Opět jsem dětem hrála na klavír a společně jsme zpívali po udání akordu. Zpívala také myšičkám písničku: Myšičko myš, pojd' ke mně blíž (noty viz Příloha 17 Myšičko myš – noty).

„Když princ vešel do domu, kde bydlela Popelka, uviděl nejdřív její sestry a macechu. Sestry byly z prince ohromeny a hned začaly se o střevíček hádat. Obě sestry se snažily střevíček about, ale měly příliš velká chodidla. (Děti, co jsou to chodidla?) Potom si zkusila střevíček about i macecha, ale ani té se to nepodařilo. Princ už se chystal k odchodu, když najednou z komůrky vyšla droboučká, umouněná dívka, která se zeptala: ‚Mohla bych také zkusit střevíček?‘ Macecha s dcerami zůstaly udiveně stát, ani princ nic neříkal, jen pokrčil rameny a podal střevíc Popelce. Ta do něj bez problému vklouzla, a když ze zástěry vytáhla i druhý střevíček, princ se zaradoval. Odvezl si Popelku na zámek. Všichni začali chystat hostinu. A protože se dlouho nevědělo, jak se dívka jmenuje, lidé jí začali říkat Botičková princezna. Dokonce když měli princ a princezna svatbu, hráli jim písničku o Botičkové princezně. Poslouchejte, jak hezky zněla!“

Zazpívala jsem dětem písničku sama s klavírem (noty viz Příloha 18 Botičková princezna – noty), následně jsem se jich zeptala, zda rozuměly, o čem byla. Potom jsme si společně stoupli do kruhu a zkusili jsme píseň zazpívat a doplnit pohyby (viz Příloha 19 Botičková princezna – pohybové ztvárnění). Stejným způsobem jsme to zkusili ještě třikrát, načež potřetí jsme si k pohybovému ztvárnění vzali šátky a pohybovali se s nimi. Na závěr jsme si znovu zatančili taneček, který jsme nacvičovali třetího dne a který se na svatbě také tančil, načež jsme jej tančili spolu s šátky. Nakonec jsem děti pochválila a pohladila.

- Reflexe

Hlavním cílem tohoto dne bylo naučit děti písničku. Řekla bych ovšem, že se mi to povedlo jen z poloviny. I když jsem děti do zpívání aktivně zapojovala a snažila jsem se přidat k písni pohyb, což dětem v zapamatování textu napomáhalo, neřekla bych, že

byl hlavní záměr dnešního dne zcela naplněn. Kladně bych hodnotila artikulační cvičení, rozezpívání i hru na tělo, která se dětem líbila, neboť se všichni zapojili. Na závěr bych možná příště zopakovala ještě písničku s klavírem, aby děti měly i jinou oporu než jen můj hlas.

5 VÝSLEDKY

Pro zjištění výsledků praktické části jsem během činností používala metodu pozorování. Zjistila jsem, že hudebnost se mi u dětí dařila rozvíjet velmi dobře, neboť děti měly chuť se zapojit, a o to jednodušší to všechno bylo. Děti věděly, že mají možnost nezapojovat se do činnosti, tudíž jsem děti do činností nenutila. S tímto se pojí můj další cíl, kterým jsem u dětí chtěla prohloubit pozitivní vztah k hudbě. Dále jsem usilovala o maximální přizpůsobení činností potřebám a aktuálnímu rozpoložení dětí. Jiným cílem bylo odbourání strachu z hudebních činností. Vzhledem k tomu, že jsem dětem hudbu předkládala jako přirozenou a jednoduchou věc, nikdo neměl obavy. Nesetkala jsem se s tím, že by některé dítě nechtělo hrát na hudební nástroj ani poslouchat zvukové hádanky či skladby k poslechu. Stalo se mi asi třikrát, že některé dítě nechtělo zpívat či hrát hudebně pohybovou hru, což ale bylo způsobeno spíše aktuálním stavem, protože následující či naopak předchozí dny s tím žádné dítě nemělo problémy. Jak jsem již zmínila na začátku, děti měly možnost zúčastnit se činností i v roli pozorovatele.

ZÁVĚR

V závěru své práce bych chtěla vyjádřit, jak moc si vážím toho, že jsem měla možnost si s dětmi všechny činnosti v mateřské škole vyzkoušet a „na vlastní kůži“ poznat, jaké je, když se vám jeden den něco nedaří a druhý den je to naopak. Velmi mě těšilo vidět na tvářích dětí úsměv a potěšení z různých hudebních činností.

Troufám si říci, že cíle, jež jsem si v bakalářské práci určila, se mi podařilo splnit. Soudím tak dle pozorování dětí při hudebních aktivitách i mimo ně. Hudebnost jsem u dětí rozvíjela tradičními i netradičními činnostmi. Pozitivní vztah k hudbě se mi u dětí dařil prohlubovat na základě toho, že jsme se hudebním činnostem věnovali kdekoliv a kdykoliv. Stačilo, abychom čekali na některé z dětí v šatně, a už jsme si pro zkrácení chvíle zpívali. Nebo jsme společně s dětmi ve školce zavedli uklízeckou písničku, kterou si děti při úklidu zpívaly. Dalším cílem bylo odbourávat u dětí strach z hudebních aktivit. Děti nebyly nuceny do žádné z hudebních činností. Pokud si šlo některé dítě na začátku činnosti sednout, neupozorňovala jsem na to. V průběhu hry či aktivity jsem se ho pouze zeptala, zda se nechce připojit. Někdy se totiž může stát, že dítě má strach například z nové činnosti, jež ve školce není obvyklá. Souhlasilo-li dítě, přidalo se k nám. Jestliže však bylo proti, neměla jsem k tomu žádné poznámky ani jsem ho nepřemlouvala. Většinou se však dítě samo přidalo – buďto v následující činnosti, nebo další den.

Poslední slova mé bakalářské práce tvoří citát, který podle mého názoru vystihuje mé osobní postoje, jimiž se v mateřské škole sama řídím.

„Každé dieťa má právo, aby mu bola daná príležitosť k hudobným zážitkom formou počúvania a vlastného reprodukovania hudby, aby sa zvyšovalo jeho vlastné potešenie z hudby a aby bolo vedené k väčšiemu porozumeniu pre city a túžby iných ľudí.“ (Balcárová, 2014, s. 3)

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ALLEN, K. Eileen a Lynn R MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-614-4.

BALCÁROVÁ, Božena, 2014. *Hudobná rozprávka: Aplikačný terén interatívnej hudobnej výchovy v primárnej edukácii*. Prešov: Grafotlač Prešov. ISBN 978-80-555-1109-2.

CÍLKOVÁ, Eva, 2010. *Hrajeme pohádky z celého světa: [scénáře pohádkových her pro děti od 5 do 11 let]*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-695-7.

Cinderella 2015 - The Ball dance, 2015. *Youtube* [online]. Usa: Youtube [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2QGGbT5HGxY>

DEBUSSY, Claude, 2016. Tanec sněhových vloček. *Youtube* [online]. USA [cit. 2019-03-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=TGd9tEAi4_A

Divoké prase, 2016. *Pro maminky* [online]. Praha: Pro maminky.cz [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/hadanky/nezarazene/divoke-prase-1689>

DOHNAL, Jiří, ed., 2007. *Z pohádky do pohádky*. Praha: Český rozhlas. M-66061-104-3.

FUČÍK, Ladislav a Leoš FALTUS, 1978. *Hudební nástroje a instrumentální soubory*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně.

GELNAR, Jaromír, 1988. *Národní zpěvník: zpěv s doprovodem kytary, harmoniky nebo klavíru*. 10. vyd. Praha: Supraphon.

HÁLA, Bohuslav a Miloš SOVÁK, 1947. *Hlas - řeč - sluch: základní věci z anatomie, fyziologie a hygieny hlasového, mluvícího i sluchového ústrojí, z foniatrie, fonetiky, orthoepie, orthofonie atd.* 2., upravené a rozšířené. Praha: Unie. Věda všem (Česká grafická Unie).

Hudry, hudry, 2015. *Pro maminky* [online]. Praha: ProMaminky.cz [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/rocni-obdobi-5/hudry-hudry-647>

JANÍK, Ivan, 1984. *Zaspívejte si, děti*. Olomouc: Krajský pedagogický ústav.

JANOVSKÁ, Olga, Jiří ZEŽULA, Libuše KURKOVÁ a Jan BUDÍK, 1990. *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-24939-6.

JENČKOVÁ, Eva, 2003. *Hudební žerty s Mikulášem a čerty 1.díl*. Hradec Králové: Tandem. Hudba v současné škole. ISBN 80-903115-0-4.

JISTEL, Petr, Vladimír KOVAŘÍK a Vlastimil KOBRLE, 1969. *Hudba v mateřské škole: Sborník prací o hudební výchově v předškolním věku*. Chomutov: Odbor školství ONV.

KLEINOVÁ, Eliška a Věra LAUDOVÁ, 1986. *Škola hry na klavír pro střední pedagogické školy*. Praha: Supraphon.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.

KURKOVÁ, Libuše a Petr EBEN, 1979. *Hudebně pohybová výchova: šestiletých až osmiletých dětí*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 85-70-11/2.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3080-6.

LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Dotisk 2. vyd. Praha: Raabe, 2006. ISBN 978-80-87553-65-7

Na medvěda, 2009. *Zasobnicek.blog.cz* [online]. Praha: Můj zásobníček [cit. 2019-03-13]. Dostupné z: <http://zasobnicek.blog.cz/0906/pohybova-hra-na-medveda>

NOVÁK, Pavel, 1995. *Budeme si zpívat 3: písničky s doprovodem pro děti*. Přerov.

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana a Eva RÉMIŠOVÁ, 2009. *Hádám, hádáš, hádáme*. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-232-4.

SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.

SEDLÁK, František. *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Praha: Supraphon, 1974. Comenium musicum (Supraphon).

SUCHÝ, Ondřej, BRABEC, Jiří, ed., 2006. *Písničky z pohádek a dětských filmů, 4.díl*. Cheb: G+W. M-706509-62-4.

SUCHÝ, Ondřej, ed., 1998. *Písničky z pohádek a dětských filmů, 2. díl*. Cheb: G+W. M-706509-12-9.

ŠINDLOVÁ, Eva. *Hudební výchova: učebnice pro střední zdravotnické školy, studijní obor dětská sestra*. Praha: Avicenum, 1983. Učebnice pro střední zdravotnické školy (Avicenum)

ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Adventní čas*. Ilustroval Jitka TLÁSKALOVÁ. Olomouc: Rubico, 2005. ISBN 80-7346-050-5

UHLÍŘ, Jaroslav a Zdeněk SVĚRÁK, 2011. *Zpěvník: [největší hity]*. 2. vyd. Praha: Fragment. ISBN 978-80-253-1320-6.

Veverka, 2016. *Pro maminky* [online]. Praha: ProMaminky.cz [cit. 2019-03-07]. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/hadanky/nezarazene/veverka-1688>

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 Čerti v pekle – noty
- Příloha 2 Budliky budliky – noty
- Příloha 3 Budliky budliky – popis tanečku
- Příloha 4 Pohádka Myslivcova rukavička
- Příloha 5 Myslivec a lesní zvířátka – noty
- Příloha 6 Říkanka k pohybové hře „ Na medvěda“
- Příloha 7 Šly panenky silnicí – noty
- Příloha 8 Hajný je lesa pán – noty
- Příloha 9 Myslivcovi pomocníci – noty
- Příloha 10 Pomocník šel lesem – noty
- Příloha 11 Přestalo se slunce smát – noty
- Příloha 12 Tři oříšky pro Popelku – popis tanečku
- Příloha 13 Tři oříšky pro Popelku – noty
- Příloha 14 Píseň Popelky – noty
- Příloha 15 Píseň prince – noty
- Příloha 16 Mám střevíček, mám – noty
- Příloha 17 Myšičko myš – noty
- Příloha 18 Botičková princezna – noty
- Příloha 19 Botičková princezna – pohybové ztvárnění

PŘÍLOHY

Příloha 1 Čerti v pekle – noty

S ČERTY JSOU I ŽERTY

ČERTI V PEKLE

hudba: Eva Jenčková
slova: Jaromíra Pechová

Vesele

Čer - ti v pe - kle, ti se ra - du - jou, od rá -

na si je - nom tan - cu - jou. je - nom tan - cu - jou.

Když se vy - spí do rů - žo - va, pod ko - tlem si
ne - me - jou se, ne - če - šou se,

za - to - pí, po - řád se jen ve - se - lí.

Čer - ti v pe - kle, ti se ra - du - jou, od rá -

na si je - nom tan - cu - jou. je - nom tan - cu - jou.

(Jenčková, 2003)

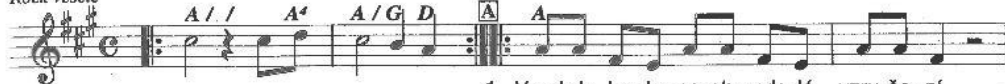
Příloha 2 Budliky budliky – noty

Budliky budliky

PAVEL NOVÁK

Zvládnem všechno ba i více
od staveb až po dálnice
VOJENSKÉ STAVBY PRAHA

Rock vesele

1. V pek-le by-lo ne-ob -vyk -lé vzru-še -ní
2. Lu - ci - fer hned zahar-tu - sil pro-kla-tě

ko-na-lo se ro-di-čov-ské sdru-že-ní kaž-dý se pta na dě -ti na po-vin-né předměty
při-lož-te jim do-ma páskem na ga -tě ře -tě -zy je ne -ba -ví cho-dí má-lo špi-na-ví

při-klá -dá -ní pod ko -tel a stra-še -ní
no -sí trič-ka s ná-pi-sy a hra - jí si

Bu -dli -ky bu -dli -ky my jsme čerti z pekla bu -dli -ky bu -dli -ky Ká -ča by se lek-la

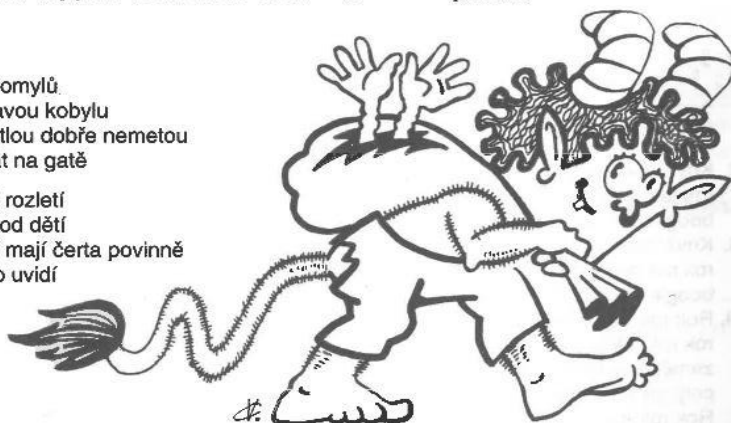
bu -dli -ky bu -dli -ky ve ve -li -kém pyt-li no -sí-me nez-be-dy kte-ré jsme si chyt-li

Na nás ná-řek ne-pla-tí my jsme to-tiž čer-ti ro-ha - tí

Coda
A / G D A Fine
Opakuj od A pak Coda

3. Ve škole se dopouštějí omylů.
když se mění na bezhlavou kobyli
zaklínadla popletou metlou dobře nemetou
patří jim tak proklatě dát na gatě
4. Až se tihle čerti na svět rozletí
budou asi k nepoznání od dětí
dnes už v každé rodině mají čerta povinně
každý z lidí v zrcadle ho uvidí

(Novák, 1995)

Příloha 3 Budliky budliky – popis tanečku

V pekle bylo neobvyklé vzrušení, *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

konalo se rodičovské sdružení. *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

Každý se ptal na děti, na povinné předměty, *(ruce v bok, cval stranou vpravo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi jednou nahoru, druhou dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

přikládání pod kotel a strašení. *(ruce v bok, cval stranou vlevo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi opět nahoru dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

Lucifer hned zahartusil: *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

„Proklatě, přiložte jim doma páskem na gatě!“ *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

Řetězy je nebaví, chodí málo špinaví, *(ruce v bok, cval stranou vpravo, zastavím, otevřu ruce v dlaň před tělem, opět kmitám pažemi nahoru dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

nosí trička s nápisy a hrají si. *(ruce v bok, cval stranou vlevo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi nahoru a dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

Prodleva, kdy se nezpívá, děti tancují dle vlastní fantazie.

Budliky budliky, my jsme čerti z pekla, *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, následně předvádím z prstů rohy)*

budliky budliky, Káča by se lekla. *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, následně ruce v bok, zavrtím se)*

Budliky budliky, ve velikém pytli, *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, rukama znázorním pytel, který si hodím před rameno)*

nosíme nezbedy, které jsme si chytli. *(i s pytlek se zatočím, pomalý dřep, rukama znázorňuji chytání hříšníků)*

Na nás nářek neplatí, my jsme totiž čerti rohatí. *(pomalu vstáváme ze dřepu, u toho znázorňuji prsty rohy na hlavě, ve stoji se zavrtím a zablekotám)*

Ve škole se dopouštějí omylů, *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

když se mění na bezhlavou kobylu. *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

Zaklínadla popletou, metlou dobře nemetou *(ruce v bok, cval stranou vpravo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi jednou nahoru, druhou dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

patří jim tak prokletě, dát na gatě. *(ruce v bok, cval stranou vlevo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi opět nahoru dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

Až se tihle čerti na svět rozletí, *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

budou asi k nepoznání od dětí. *(stoj na pravé noze, opírám se o levou patu, zpět do stoje, to stejné na druhou stranu, zpět do stoje, zavrtím se)*

Dnes už v každé rodině mají čerta povinně, *(ruce v bok, cval stranou vpravo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi jednou nahoru, druhou dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

každý z lidí v zrcadle ho uvidí. *(ruce v bok, cval stranou vpravo, zastavím se, otevřu ruce v dlaň před tělem, kmitám pažemi jednou nahoru, druhou dolů, přitom se vrtím v rytmu písničky)*

Prodleva, kdy se nezpívá, děti tancují dle fantazie.

Budliky budliky, my jsme čerti z pekla, *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, následně předvádím z prstů rohy)*

budliky budliky, Káča by se lekla. *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, následně ruce v bok, zavrtím se)*

Budliky budliky, ve velikém pytli, *(ruce napravo, prsty z pěsti do otevřené dlaně, vpravo nahoře, dole, vlevo nahoře, dole, rukama znázorním pytel, který si hodím před rameno)*

nosíme nezbedy, které jsme si chytli. *(i s pytlek se zatočím, pomalý dřep, rukama znázorňuji chytání hříšníků)*

Na nás nářek neplatí, my jsme totiž čerti rohatí. *(pomalu vstáváme ze dřepu, u toho znázorňuji prsty rohy na hlavě, ve stoji se zavrtím a zablekotám)*

Na nás nářek neplatí, my jsme totiž čerti rohatí. *(pomalu vstáváme ze dřepu, u toho znázorňuji prsty rohy na hlavě, ve stoji se zavrtím a zablekotám)*

Příloha 4 Pohádka Myslivcova rukavička

Byla zima a myslivec se svým psem se procházeli po lese.

„Pojď, Azore, půjdeme domů do hájenky!“ zavolal myslivec na psa. Procházeli lesem zpátky, když myslivci z ruky sklouzla rukavice. Myslivec si toho nevšiml a šel dál. Najednou k rukavici přišlo jedno zvíře.

„Nemá peří jako ptáče, po větvích však směle skáče. Suchá jádra vylouskává, pak si na nich pochutnává. Kdo to je?“ (veverka)

„Děti, jak tam asi ta veverka mohla přiskákat?“ – skáčíme jako veverky

„Veverka si rukavici prohlédla ze všech stran, nakoukla i do ní, a když zjistila, že uvnitř nikdo nebydlí, šup, a už byla v rukavičce.“

Najednou k rukavičce přihopsalo další zvířátko, uhodnete, které to bylo?

Dlouhé uši, rychle běží,

dohoníš je jenom stěží.

Ustrašení mazlíci,

To jsou všichni ... (zajíci) – skáčíme jako zajíci, na hlavě máme pořádné uši znázorněné prsty

Zajíček si rukavici prohlížel a potom zavolal: „Rukavičko, kdo v tobě bydlí?“

„Já veverka Čiperka a kdo jsi ty?“ ozvalo se najednou.

„Já jsem zajíček Ušáček, prosím tě, veverko Čiperko, mohl bych se k tobě nastěhovat, venku je hrozná zima a já už mám pacičky celé promrzlé.“

„Ale pojd', zajíčku Ušáčku, místa je tu ještě dost!“ A tak tam bydleli dva.

Zanedlouho se z lesa vynořilo další zvířátko:

Rezavý má kožíšek,

neloupe však oříšek.

Prolistuj si knížku,

Najdi chytrou... (lišku)

„Děti, a jak si ta liška asi mohla vykračovat? Pojd'me si to vyzkoušet.“ Lezeme po čtyřech jako lišky a zkoušíme očichávat jako liška.

Liška si rukavici prohlížela a potom zavolala: „Rukavičko, kdo v tobě bydlí?“

„Já veverka Čiperka, já zajíček Ušáček a kdo jsi ty?“ ozvalo se najednou.

„Já jsem liška Bystrouška, prosím vás, mohla bych se k vám nastěhovat? Venku je hrozná zima a já už mám pacičky celé promrzlé.“

„Ale pojd', liško Bystrouško, místa je tu ještě dost!“ A tak tam bydleli tři.

S dusotem a funěním se u rukavičky objevilo další zvířátko:

V lese baští bukvice, přitom funí velice. K rochnění si natotata najde v lese louži bláta.

Kdo je to? (prase divoké)

„Pojďte, děti, také si vyzkoušíme, jak to prasátko chrochtá a funí. Také se vyválíme v louži bláta.“

Prasátko si rukavici prohlíželo a potom zavolalo: „Rukavičko, kdo v tobě bydlí?“
„Já veverka Čiperka, já zajíček Ušáček, já liška Bystrouška a kdo jsi ty?“ ozvalo se najednou.
„Já jsem prasátko Chrochtáček, prosím vás, mohlo bych se k vám nastěhovat, venku je hrozná zima, už mám nožky i s kopýtky celé promrzlé.“
„Ale pojd', prasátko Chrochtáčku, místa tu sice už moc není, ale ještě se vejdem.“ A tak tam bydleli čtyři.

Najednou se objevilo další zvíře, král lesa.

*Parohy má, čert to není!
V lese troubí, trubač není!
Když je louka zelená,
k pastvě láká... (jelen)*

„Děti, a jak tam mohl přiskákat? Tak, jak skáče veverka nebo zajíček? Jistě že ne! To jsou úplně jiné, jelení skoky. Tak si to pojd'te vyzkoušet a nezapomeňte si pomoci prstů udělat pořádné parohy na hlavě.“

Jelen si rukavici prohlížel a potom zavolal: „Rukavičko, kdo v tobě bydlí?“
„Já veverka Čiperka, já zajíček Ušáček, já liška Bystrouška, já prasátko Chrochtáček a kdo jsi ty?“ ozvalo se najednou.
„Já jsem jelen Parožák, prosím vás, mohl bych u vás bydlet, venku je hrozná zima, už mám nožky i s kopýtky celé promrzlé.“
„Ale pojd', jelene Parožáku, jen musíš opatrně, je nás tu už dosti, tak abychom se sem všichni vešli.“
Jelen tedy opatrně vklouznul do rukavičky a byl rád, že je v teple. A tak jich tam bydlelo už pět.

Myslivec došel k hájence a najednou si všimnul, že mu chybí rukavice.
„Ejhle, moje rukavice. Musíme se vrátit a najít ji. Azore, hledej!“
Azor se rozeběhl do lesa a začal hledat. Když rukavici našel, začal hlasitě štěkat, vzal ji do tlamy a nesl svému pánovi. Jenže když ji zvednul, zvířátka se polekala a rozutekla se do lesa.
Myslivec byl rád, že má obě rukavice, Azora pochválil, pohladil ho po hlavě a řekl: „Tak pojd', Azore, jdeme domů.“

Pohádka je inspirovaná pohádkou „Dědečkova rukavička“ od Evy Cílkové (2010). Hádanka o zajících, lišce a jelenovi je převzata z knihy s názvem „Hádám, hádáš, hádáme“ (Pospíšilová, Remešová, 2009). Hádanky o veverce (Veverka, 2016) i praseti divokém (Divoké prase, 2016) jsou z internetu.

Myslivec a lesní zvířátka

Petra Paulů

Moderato

The musical score is written on three staves in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The melody is accompanied by a simple harmonic line. Chords are indicated by letters D, A, and G above the notes. The lyrics are written below the notes.

Mys-li-vec cho - dí po le - se, zví - řát - kům dob - růt - ky

ne - se. Svůj le - sík ten dob - ře zná, kte - rá zví - řát - ka tu má?

*Liš - ka je zví - ře z le - sa pojd' k nám, pojd' k nám, ho - la hej - sa

*Možnost další zvířata z lesa např.: medvěd, jelen, prase atd.

Příloha 6 Říkanka k pohybové hře „Na medvěda“

*Vstávej méďo,
vstávej už,
ty tak dlouho spíš,
že nás nechytíš?*

(Na medvěda, 2009)

125. ŠLY PANENKY SILNICÍ

Vesele Česká

Šly pa-nen-ky sil-ni - cí, sil-ni - cí, sil-ni - cí, pot-ka-li je
my-sliv-ci, my-sliv-ci dva: Kam pa-nen-ky, kam jde-te,
kamjdete, kamjdete? Kterázvásto bu-de-te, bu-de-te má.

2. Ta maličká, ta je má,
ta má oči, jako já mám.
Na krku má granáty,
mezi nimi dukáty jsou.

3. Jakkak já to vyvedu?
Já si pro ni přijedu tam.
Čtyřma koňma vranejma,
jako sedlák do mlejna jede.

Erb 3, str. 86 — EN 641

(Gelnar, 1988)

HAJNÝ JE LESA PÁN

Hudba Jaroslav Uhlíř / Text Zdeněk Svěrák

Haj-ný je le - sa pán, zvě-ří je mi - lo - ván. Haj-ný je le - sa
král a kaž - dej pytlák se ho vždy - cky bál.
recitace: Co se děje, les mi hoří nebo řadí kuny, tchoří?
Že by pytlák, lesní pých? Já tu meškám v pantoflích.
Klid - ně si zůs - taň - te v do - má - cí o - bu - vi,
klu - kům to ne - va - dí, dív - ky vás o - mlu - ví.
Coda
pán, je mlá - de - ží a zvě - ří mi - lo - ván
á, haj-ný je le - sa pán, je
mlá - de - ží a zvě - ří mi - lo - ván.

(Uhlíř, Svěrák, 2011)

Máme výborný plán,
tímto jste k němu zván,
a dejte nám je třeba jako dar.

Sekerečku vem a zatni.
Copak to jde? Strom je státní!
Zadarmo se nezíská.
Z toho koukaj želízka.
Slibuju za kluky,
slibuju za holky,
za každý strom dáme
sto malých do školky.

Tomu já říkám plán,
tímto je ujednán.
Hajný je lesa pán,
je mládeží a zvěří milován.
Hajný je lesa pán,
je mládeží a zvěří milován.

Myslivcovi pomocníci

Petra Paulů

Moderato

Po-moc-ník cho - dí po le - se, z ví - řát - kům dob - růt - ky

7 ne - se. Svůj le - sík ten dob - ře zná, svá z ví - řát - ka tam vždy má.

Pomocník šel lesem

Petra Paulů

Moderato

The musical score is written on two staves in 3/4 time, key of D major (two sharps). The tempo is marked 'Moderato'. The melody consists of eighth and quarter notes, with some rests. Chord symbols D, A, and D are placed above the first staff, and D, A, and D are placed above the second staff. The lyrics are written below the notes.

Po-moc-ník po le - se cho-dil, zví - řát - ka do-mů do - pro - vo - dil.

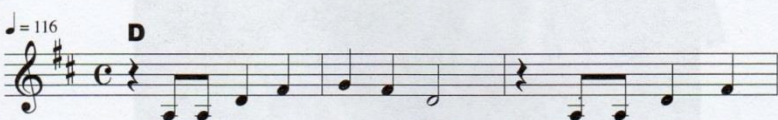
⁹ Svůj le - sík zná, zví - řát - ka rád má.

Přestalo se slunce smát

hudba: Angelo Michajlov text: Ivo Fischer

zpívala: Eva Hrušková

$\text{♩} = 116$ **D**

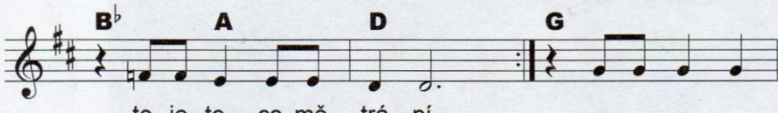
Přesta-lo se slun-ce smát, v hnízdech zmlk-li
Přesta-lo se slun-ce smát, tma se plí - ží

Hm

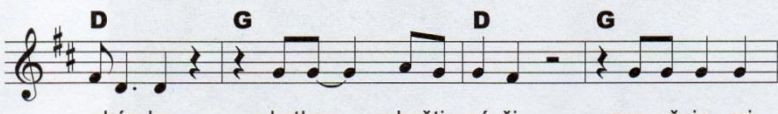
čá - pi, proč mě ni - kdo ne-má rád,
z po - lí, proč mě ne - má ni - kdo rád,

B^b A D G

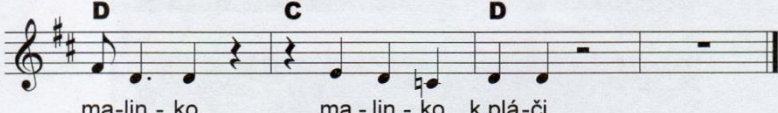
to je to, co mě trá - pí.
to je to, co mě bo - lí. No tak vi - díš

D G D G

okýn-ko s kytkou v květi - ná-či, zas už je mi

D C D

ma-lin - ko, ma - lin - ko k plá-či.

Jeden, druhý, třetí mrak
po obloze pluje,
řekněte mi, proč mi tak
život ubližuje.

No tak vidíš, lavičko,
slánko s bílou solí,
to mě právě nejvíce,
nejvíce bolí.

(Suchý, Brabec, 2006)

Příloha 12 Tři oříšky pro Popelku – popis tanečku

S dětmi stojíme v kruhu a držíme se za ruce.

Marně se vlastního osudu ptáš, (krok dopředu, dozadu, dopředu, dozadu)

co dnes a zítra schystá. (otočka na místě)

Představ si, že v kapse oříšek máš, (krok dopředu, dozadu, dopředu, dozadu)

a ten ti dá moc vyzrát. (otočka se na místě)

Na ty, kdo s cílem zlým, (4 kroky dopředu)

chtějí tvou dráhu zkřížit. (4 kroky dozadu)

Šetři si oříšky pro chvíli zlou, (to stejné)

kdy sám si náhle přiznáš.

Život je pohádkou nedopsanou,

vše stát se smí jen třikrát.

Snad ti to může znít,

dnes jako bláznovství.

Věř mi, že to je ta na světě nejlepší zpráva, (chůze po kruhu vpravo)

pro ty, kdo uvěří, stane se zázrak. (zastavení, ruce vzpažím, připažím - mávání, na špičky)

Možná, možná, možná, (chůze po kruhu vpravo)

kdo jen to pozná, pozná, pozná. (zastavení, ruce vzpažím, připažím - mávání, na špičky)

Věř mi, že to je ta na světě nejlepší zpráva, (chůze po kruhu vlevo)

kouzlo tří oříšků křídla ti dává (zastavení, ruce vzpažím, připažím – mávání, na špičky)

vyhrát, vyhrát, vyhrát, (chůze po kruhu vlevo)

jednou, dvakrát, třikrát. (zastavení, ruce vzpažím, připažím – mávání, na špičky)

Ná ná ná ná ... (krok dopředu, dozadu, dopředu, dozadu, otočka)

Snad Ti to může znít (4 kroky dopředu)

dnes jako bláznovství. (4 kroky dozadu)

Věř mi, že to je ta na světě nejlepší zpráva, (chůze po kruhu vpravo)

pro ty, kdo uvěří, stane se zázrak. (zastavení, ruce vzpažím, připažím – mávání, na špičky)

Možná, možná, možná, (chůze po kruhu vpravo)

kdo jen to pozná, pozná, pozná. (zastavení, ruce vzpažím, připažím – mávání, na špičky)

Věř mi, že to je ta na světě nejlepší zpráva, (chůze po kruhu vlevo)

kouzlo tří oříšků křídla ti dává (zastavení, ruce vzpažím, připažím – mávání, na špičky)

vyhrát, vyhrát, vyhrát, (chůze po kruhu vlevo)

nad všemi jednou, dvakrát, třikrát. (zastavení, ruce vzpažím, předpažím – mávání, na špičky)

Věř mi, že království padne, (krok dopředu, dozadu, dopředu, dozadu)

když schází v něm láska. (otočka na místě)

Chraň své tři oříšky, třeba tě zázrak (krok dopředu, dozadu, dopředu, dozadu)

potká, potká, potká, (otočka na místě)

možná taky stokrát... (úklona)

Tři oříšky

z filmu Tři oříšky pro Popelku (1973)

hudba: Karel Svoboda
text: Vladimír Kočandrle

Volně (♩. = 46)

Zpěv

Klavír

mp

p.

1. Mar - ně se vlast - ní - ho o - su - du ptáš, co
2. Se - tře si o - řiš - ky pro chví - li zlou, kdy
3. Na na na na na na...

dnes a zí - tra schys - tá, před - stav si, že v kap - se
sám si ná - hle při - znáš, ži - vot je po - hád - kou

10 Eb/Bb Bb F7

o - fi - šek máš a ten ti dá moc vy - zrát
 ne - do psa - nou, vše stát se smí jen tři - krát

(8va)

13 Cm F Dm F 1. C9 F7

na ty, kdo s cí - lem zlým chťe - ji svou drá - hu zka - ži - ži.
 snad ti to mů - že znít, dnes ja - ko blá - znov -
 snad ti to mů - že znít, dnes ja - ko blá - znov -

1.

17 2. Bb a tempo Eb

-stvě. Věř mi, že to je ta na svě - tě nej - lep - ší zprá - va, pro ty, kdo u - vě - ři sta - ne se zá - zrak,

2.

rit.

22 Cm F Bb F7 Bb Eb

mož - ná, mož - né, mož - ná, kdo jen to po - zná, po - zná, po - zná. Věř mi, že to je ta na svě - tě

27 F B^b Cm F

nej-lep - ší zprá - va, kou-zlo tři o - niš - ka kři-dla ti dá - vá, vy-hráš, vy-hráš, vy - hráš,

32 Cm7 A^b F7

jed-nou, dva-krát, tři - krát. *D.S. al Coda senza repet.*

Coda F B^b F7

vy-hráš, nad vše-mi jed-nou, dva-krát, *Coda*

a tempo

9^b E^b F7 B^b

tři-krát. Věř mi, že krá-lov-ství pa-dne, když schá-zí v něm lás-ka, chraň své tři o-niš-ky, pře-hz tě zá-zrak

Cm F Cm A^b F Volně B^b

pot-ká, pot-ká, pot-ká, mož-ná ta-ky sto-krát.

rit. *mp*

Popelka (TV pohádka)

Píseň Popelky

autoři neuvedeni

zpívala: E. Hrušková

2 2 D A⁷

1. Chtěla bych jednou na ma-lou chví-li
2. Chtěla bych jednou být pa - ní kněžna,

D G A⁷ D

pro - žít co ví - dám ve spa - ní,
krás - ná a hod - na ú - no - su,

A⁷

ne - be je mod - ré a zá - mek je bí - lý,
mne a - le krás - lí jen suk - ně rež - ná

D G 1. A⁷ D 2. A⁷ D

pře - de mnou princ se u - klá - ní. u no - su.
a čer - ná saze

G D

Ref. La la la la la la sou - kám svá přá - ní,

A⁷ D G

jak stří - br - nou nit. La la la la la la

D A⁷ D

hez - ké je vě - dět, a - le hez - čí je snít.

2. Chtěla bych jednou na malou chvíli
vznášet se v záři svíc a skel,
mít šaty z pavučin jak lesní víly,
aby mi každý záviděl.
Chtěla bych jednou být vzácná paní
křehká jak lístek v herbáři,
jenže mne zdobí jen mozol v dlani
a černá čmouha na tváři.

(Suchý, 1998)

Ref.: Tra la la la la la ...

Popelka (TV pohádka)

Píseň prince

autoři neuvedeni

zpíval: Jiří Štědroň

Řekni proč je Lu-na bledá,____ proč je rů-že čer-ve-

ná, proč tvůj ús-měv spát mi nedá,____

co to všechno zname - ná.____ Hvězdy zá-ří no-cí

temnou,____ a-le já je sot-va vnímám,

copak se to sta-lo se mnou, pročpak ná-hle v srdci

mám____ tí - hu, ta - ko-vou slad-kou tí - hu,

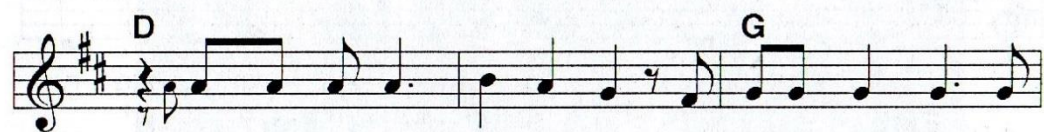
kte-rou mě dr - tíš lás-ko ty a tvo-je rů - že

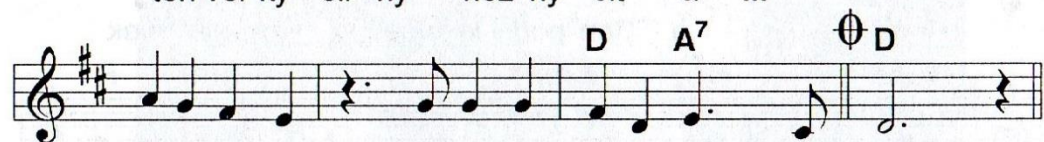
ve vý-stři-hu a chví-le vzác-né sa-mo-ty cí-tím

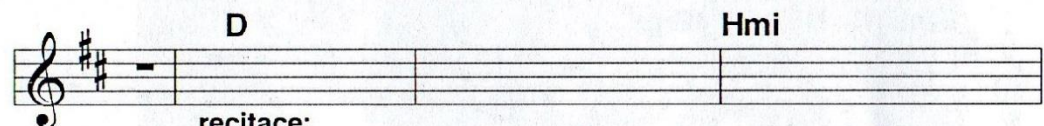
tí - hu tu straš-nou slad-kou tí - hu,
tí - hu, tu straš-nou slad-kou tí - hu,

li - dí sil - ný něž-ný cit a ja-ko když ptá - ci
ten vel-ký sil - ný něž-ný cit a ...

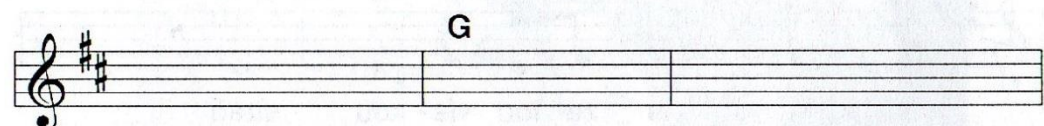

le-tí k ji-hu, tak já jen za te-bou chci jít.

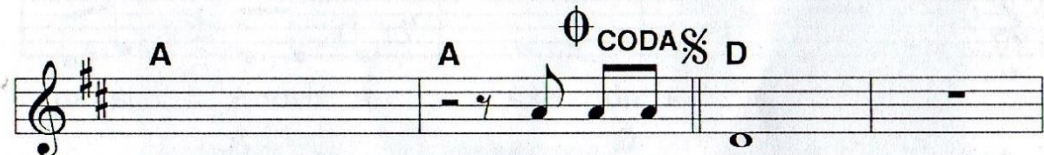

recitace:

Stojím tu slabý, tvůj dech mě laská a vábí silou magnetu.

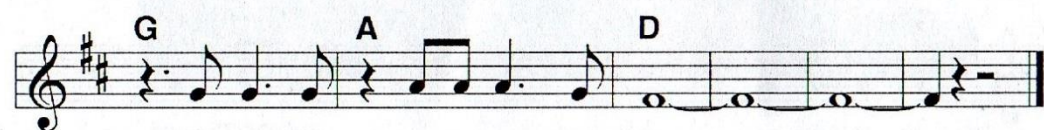

Všechno mi říká, že je to láska, prosím tě moc, prosím:

sejmi ze mě tu tíhu. ze mě tu jít,

D.S.al Coda

tak já jen za tebou chci jít._____

Mám střevíček, mám

Upravená lidová píseň Mám šáteček, mám

Moderato

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, key of D major (two sharps), and 2/4 time. The tempo is marked 'Moderato'. The melody consists of two lines of music. The first line contains seven measures, each with a note and a letter above it: D, A, D, G, D, A, D. The second line contains six measures, each with a note and a letter above it: D, A, D, A, D, D. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across measures. The lyrics are: 'Mám stře - ví - ček, mám, ko - mu já ho dám? Žád - né ji - né, jen své mi - lé, té já ho dám.'

D A D G D A D

Mám stře - ví - ček, mám, ko - mu já ho dám? Žád - né

⁸ D A D A D D

ji - né, jen své mi - lé, té já ho dám.

Příloha 17 Myšičko myš – noty

II. MYŠIČKO, MYŠ

Myšičko, myš, pojd' ke mně blíž, ne přij-du, ko-cour-ku, ne-to mě sníš.

(Kleinová, Laudová, 1986)

BOTIČKOVÁ PRINCEZNA

(♩=53; ♩=160)

Sólo

1. Tan - či - la princezna bo - ti - ček,

ta - nči - la ce - lý bál. K tan - ci jí

hrál pan „Toflí - ček“ a pan král se jen smál.

Sbor

Cha-cha-cha - cha, cha-cha-cha - cha, a pan král se jen smál.

The musical score is written for a solo voice and piano. It is in the key of D major (two sharps) and 3/4 time. The tempo is marked as ♩=53 and ♩=160. The score consists of four systems. The first system shows the vocal melody starting with a 'Sólo' marking, followed by the piano accompaniment. The second system continues the vocal melody with the lyrics 'ta - nči - la ce - lý bál. K tan - ci jí'. The third system shows the vocal melody with the lyrics 'hrál pan „Toflí - ček“ a pan král se jen smál.' and the piano accompaniment. The fourth system shows the vocal melody with the lyrics 'Cha-cha-cha - cha, cha-cha-cha - cha, a pan král se jen smál.' and the piano accompaniment. The piano part includes various chords and arpeggios, with some chords labeled as D, G, D, Hmi7, E7, A, Emi7, A7, and G.

Cha-cha-cha - cha, cha-cha-cha - cha, a pan král se jen

G D Emi₇ A

smál. Fine

D Fine G D Hmi E₇ A₇

Potřetí po Fine

2. Střevíce, boty¹ sandály, o tanec každý stál,
málem se spolu popraly a pan král se jen smál.
!Cha-cha-cha-cha, cha-cha-cha-cha,
a pan král se jen smál !

3. Nad ránem zdřímala si na chvíli, skončil ten slavný bál,
v bačkorce má teď postýlku, ve druhé spí pan král.
!Cha-cha-cha-cha, cha-cha-cha-cha,
ve druhé spí pan král !

(Janík, 1984)

Příloha 19 Botičková princezna – pohybové ztvárnění

Botičková princezna

Tančila princezna botiček, (zhoupnu se celým tělem vpravo, vlevo, zadupu)

tančila celý bál. (zhoupnu vpravo, vlevo, zatočím)

K tanci jí hrál pan Toflíček, (stoupnu na špičky, znázorním prsty hru na klavír, dupnu jednou nohou)

a pan král se jen smál. (vztyčenými ukazováčky ztvárním před ústy úsměv)

Cha cha cha cha, cha cha cha cha, (znázorňuji rozhlas na jednu a druhou stranu)

a pan král se jen smál. (vztyčenými ukazováčky ztvárním před ústy úsměv)